

ЛЕМКІВЩИНА ЛЕМКIVSCHYNA

1985

4. 2

НАША ЦІЛЬ: ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ
У ВІЛЬНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ.

OUR MOTTO: THE UNITY OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHIC TERRITORY
IN FREE UKRAINIAN STATE

ЛЕМКІВЩИНА
КВАРТАЛЬНИК

РІК 7 ЧИСЛО 2(25) ЛІТО 1985

видає

ФУНДАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ

з рамени:

СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЛЕМКІВ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
І ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ КАНАДИ

ВИДАВНИЧА КОМІСІЯ:

Мирон Мицьо	—	Голова
Марійка Дупляк	—	Заступник Голови
Юліян Котляр	—	Адміністратор
Василь Скомський	—	Фінанс. Референт

адреса

"Lemkivschyna"
P. O. Box 651 Cooper Station
New York, N. Y. 10276 USA

Річна передплата 8,00 ам. дол., — летунською поштою
12,00 дол. річно. Ціна числа 2,00 ам. дол. (або рівновартість в чужій валюті).

На Вашій адресі є зазначено, доки заплачена Ваша передплата.

ЧИ ВИ ЗЛОЖИЛИ ВЖЕ СВОЮ ПОЖЕРТВУ НА
"ФУНДАЦІЮ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ"?
ЯКЩО НІ, ТО ЗРОБІТЬ ЦЕ СЬОГОДНІ! ЧЕКИ І
МОНІ ОРДЕРИ ВИПИСУЙТЕ:
"THE LEMKO RESEARCH FOUNDATION"
і шліть на адресу:

The Lemko Research Foundation
P. O. Box 651 Cooper Station
New York, N. Y. 10276 USA

Ваші пожертви є звільнені від податку в ЗСА.

Printed in U.S.A.
by Computoprint Corporation
335 Clifton Ave, Clifton, N.J. 07011

ЗМІСТ

Б.І. Антонич: Літній вечір	1
В. Мокрий: Хрест Лемків. Переклад М. Дупляка	1
А. Берестя: Моя люба	4
Р. Бриковський: Хрести Лемків. Переклад М. Дупляка	5
М. Дупляк: Завваги до статті Р. Бриковського "Хрести Лемків"	7
М. Мелпук: Lemkovyna	8
О. Волинець: На рубежах лемківської пуші	9
о. мітрат І. Сиротинський: Українці в Польщі	12
Я. Назиревич: До 40-ліття народження Павла Лопати	14
По сторінках "Нашого слова"	16
М. Остромира: Лемківщина в огні	16
Інтерв'ю: "Пробую злучити обидва світи"	20
Є. Гарасимович: Лемківська елегія	22
З життя організації	26
Коляда 1984 рік. Список жертводавців	28
Пресовий фонд "Лемківщини" за 1983 рік	обкл.

На обкладинці: Церква св. Дмитрія, 1838 — с. Улазів.
Our Cover: St. Dmytrij Church, 1838. Village Ulaziv.

УВАГА — КАНАДА!

Всі розрахунки за журнал і інші видання просимо розраховуватись тільки в американській валюті. Розчислення в канадській валюті завдає нам труднощі і великі втрати.

АДМІНІСТРАЦІЯ

АДРЕСА СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЛЕМКІВ:

World Lemkos Federation
P.O. Box 175
Syracuse, N.Y. 13209

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Марія Дупляк
Іван Лико
Катерина Мицьо
Михайло Черешньовський

Редакція застерігає собі право виправляти мову, скорочувати та корегувати надіслані матеріали. Передрук матеріалів з "Лемківщини" дозволяється при умові подання повної назви журналу. Прислані матеріали Редакція не повертає.

ЛІТНІЙ ВЕЧІР

Від спеки місто важко дише
й чоло його шорстке й червоне
під віялом нічної тиші
поволі стигне і холоне.

Тремке натхнення віддзвеніло,
застигло в мудрій вірша брилі.
Твоє чи не твоє це діло,
ти сам збагнути вже не в силі.

Крізь гамір дня незмінне "завжди".
Заснеш,

заснеш без зір, поете,
життя на звуки розмінявши,
мов золото в дрібні монети.

Ю. Логвин

ХРЕСТ ЛЕМКІВ *

Закінчення

(З польської мови переклав Микола Дупляк)

Усе, чим жили, а часто й даліше живуть лемки, пережило у звичайних предметах щоденного користування, у пам'яткових дрібницях, родинних фотографіях, документах, листах чи зароблених важкою працею старих банкнотах, зберіганих у гарно прикрашених, розмальованих або різьблених скринях; на внутрішньому боці віка такої скрині записували при цьому важливі історичні та родинні події.

У зовсім інший, понадлюдський вимір часу і простору переносив лемко хрест і святі ікони, що висіли на фасадній стіні "хижі" (світлиці), що на просторах східної Словаччини та у візантійській культурі виростають до предметів дійсно святих. Найщиріші почування переживані внаслідок молитовного спілкування з Богом, що їх найкраще може передати людський спів, музика і мистецтво, віддавали м. ін. сповнені добротою акварелі лемка Никифора Дровняка з Криниці. Устійнена в перспективі ікони і прийнята з неї в автопортретах Никифора черговість трьох наступних зон: земля, церква, небо, здавали підповідати, що дальша дорога зі світлиці веде вгору, до церкви, що її умовний вівтар повстав посередині бальконового півповерху виставкової галерії. Підлога світлиці була також підставою церкви, тоді як антресолі — її бічні крила. Церква, відвічний

ВОЛОДИМИР МОКРИЙ

центр духового життя у земській мандрівці лемків, для багатьох із них, що живуть після 1947 року у розсіянні (оскільки вона їм доступна), створює сьогодні те, чим була так як колись для Никифора, отже єдине спокійне і безпечне місце, пристановище відпочинку, а відтак джерело найглибших переживань і натхнень.

Подібно як давно, коли кожної неділі та в свята виходили лемки зі своїх хат, щоб стрінутись у воріт іконостасу в церкві для підкріплення себе хлібом і вином, Тілом і Кров'ю Ісуса Христа, так через кілька місяців (лютий - червень) 1984 року в будинку бувшої новосанчівської синагоги відшукували окрушини свого минулого окремі представники давніх лемківських сіл, а деколи вже їхні нащадки, що приїжджають тут з воєвідств зеленогірського, вроцлавського, щецінського чи ольштинського.

Найбільш багатолюдно і гамірно було на бальконах антресолі, де знаходились вітрини з багатьма цінними матеріалами, що документують життя лемків, вибір листів, книжок, фотографій, пам'яток.

Деякі з них, на перший погляд зовсім великі та звичайні, але після докладніших оглядин повертають до життя цілі картини з історії релігійного, культурного і політичного життя лемків що їх відвідувачі виставки запам'ятають на все. Прикладом такої пам'ятки є м. ін. невеликий металевий хрест з вири-

Початок див. "Лемківщина" ч. 1, 1985.

* *Tygodnik Powszechny*, No. 36, Краків, 2 вересня 1984 р.

тим у підставі написом кирилицею, що по-польсько-му перекладається так:

Pamiętka moich cierpień w Talerhofie lat 1914-15-16.

Przeszliśmy przez ogień i wodę, wybaw mnie od wrogów moich Boże, występujący przeciwko mnie niech doznają pokory — Hryhorij M. Gal, Losie, Gorlice, Galicja.

Талергоф, мала місцевість у Сирії біля Грацу в Австрії, стався від серпня 1914 року поруч табору в Терезині (Чехія) та інших цього роду осередків (Оломунець, Спільбург, Лінц, Шваз) одним з перших концентраційних таборів у новітній Європі. У цьому таборі, де число в'язнів не перевищувало шість тисяч, запроторено привезених із 153 місцевостей біля двох тисяч лемків (головно представників лемківської еліти, що тоді творилася, у цьому священників, організаторів і членів читалень та інших письменних суспільних працівників), з яких біля 200 осіб загинуло. Місцем численних арештувань був також м. ін. Львів, звідки забрали біля двох тисяч русинів на десять тисяч інтернованих зараз після проголошення Австро-Угорщиною мобілізації в 1914 році.

До Талергофу австрійська влада присуджувала мешканців Галичини запідозрених про всеросійську, русофільську орієнтацію, що мала своїх прихильників серед т.зв. старорусинів, діяльність яких у різний спосіб, в тому й за посередництвом православної церкви підтримувала царська влада. Русофільство, що його називали австрійки москофільством, було в їхньому переконанні загрозою на випадок війни з Росією.

Виплачування високих нагород за вказування москофілів, давало також нагоду до полагоджування особистих поррахунків, що стало причиною того, що до табору попадались також відверто визнані українці, поляки, а навіть цигани і жиди. З іншого ж боку, у виявленні "москофілів" помагали українці, жиди, а також поляки і то не раз ті, що ще недавно в старорусинах бачили лише противагу для українців. Старорусини не погоджувались (подібно як і поляки) на те, щоби українцями називати нащадків давньої Київської, Галицько-Волинської та Закарпатської Русі, які від часів національного відродження русинів приходили до свідомости новітнього народу, свідомости, що формувалася в основному за посередництвом новітньої мови і письменства що йому дав початок Іван Котляревський та львівські романтики на чолі з Маркіяном Шашкевичем, а передусім наддніпрянець — Тарас Шевченко, за яким, як написав сучасний поет з Києва Іван Драч:

Szła po raz pierwszy Ukraina
W głębinie epok i wiecznych wzlotów,
Szła za trumną syna i proroka —
A za nią po bezśmiertnym szlaku
Szli chacnty, Rusini, Małorusy,
By Ukraincami nazwać się od dzis.

(tłum. W.M.)

На вказану Шевченком дорогу входили русини поодиноких районів у різному часі та зустрічали при цьому різні перешкоди в реалізації спільної програми наміченої поетом-мислителем у цих ось словах:

"В своїй хаті — своя правда
І сила і воля".

Не пішли за Шевченком русини — прихильники панславізму. Вони були традиціоналістами, воліли старе назовництво. Це було зрештою згідне з інтенціями царського уряду, що їх підтримував. В 1876 році цар видав указ, що забороняв уживання назв "Україна", "українці", а наказував введення на їх місце термінів "Малорусь" (у розумінні "Малоросія"), "малороси", що в інтенціях царської влади повинно б ліквідувати всяке українське відокремлення, що вело край до великоросійської провінції, а українців до одного з племен "русської нації, російського народу".

Русофільська орієнтація, що існувала перед Першою світовою війною на просторах цілої Галичини, у Львові тощо, мала дуже великий вплив на Закарпаття і Лемківщину. У цей закуток краю освіта і наука почали приходити дуже пізно, найчастіше за посередництвом видавництв, періодичних видань, шкіл і читалень організованих заснованим старорусинами в 1874 році у Львові "Обществом ім. М. Качковського". Зорганізували його на зразок українського товариства "Просвіта", яке боролось із старорусинами про впливи на Лемківщині. Прихильність до "Общества ім. Качковського" багатьох лемків була дуже міцна. Діячі цього товариства часто були основниками освітніх інституцій, що давали можливість початкам росту серед цього народу інтелігенції. За вірність своїм першим просвітителям прийшлося деяким лемкам заплатити терпінням і таборним життям у Талергофі. Напис під пам'ятковим хрестом говорив, що табір у Талергофі став "символом мучеництва русинів підозрілих про так зване русофільство, що для них означало на практиці вірність національній традиції". Щоб не "забалакати" частини історичної виставки, організатори охоче послугувались порівняннями газет і публікацій чи розташуванням листів та відповідних документів, рукописів, а також промовистими фотографіями, як текстами на окремих аркушах. Зіставлення біля себе так багатьох різнородних, часто безцінних свідоцтв із життя лемків, давало відвідувачам першу цього роду можливість приглянутись тому, звідки взяли лемки, ким властиво вони є, що про них засвідчує, чим вони відрізняються, де живуть, чого бажали і боронили, завдяки чому збереглись, через що і за що терпіли.

Найціннішим досягненням частини історичної виставки було те, що вона спромоглась на спробу наближення найважливіших обставин і чинників, що зумовлюють розвиток національної свідомости лемків, з чим доводиться змагатися дослідникам цієї проблеми. Зібрані матеріали були доказом, що в

ВЕЛЬМИШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Починаючи з тим числом "Лемківщини" будемо поміщувати на сторінках журналу знімки церков, дзвіниць, придорожних хрестів та інших забутих дерев'яного мистецтва, яке ще залишилось на нашій страждаючій Лемківщині.

На жаль, з браку достаточних даних про ті забутих, звертаємось до Вш. читачів з проханням доповнювати наші інформації та присилати їх на адресу Редакції. Чекаємо на листи! — *Ред.*

Хиринка, 1865. Дерев'яна церква св. Семеона.

міжвоєнний період, подібно як перед 1914 роком, діяли: Товариство "Просвіта" та "Общество ім. Качковського", що конкурували між собою, церкви православна і греко-католицька, Гмінні Револьюційні Ради, що існували до 1919 року та інші угруповання, що об'єднували різних діячів, у цьому також народного і комуністичного руху.

Якщо перед війною в 1912 році були на Лемківщині 22 читальні "Просвіти" і 109 ім. Качковського, то у 20-их роках над русофільською орієнтацією русинів почав переважати напрямок український, представниками якого стали передовсім молоді лемківські вчителі та священики. Основним осередком культурного життя був тоді Сянік, де в 1930 році заснувався музей "Лемківщина" під керівництвом майбутнього професора Краківської Академії Мистецтва — Лева Геца, автора багатьох образів і нарисів про Краків тощо. Окрім того, від 1934 року при львівській "Просвіті" існувала Лемківська Комісія і друкувався двотижневик "Наш Лемко" та появилася 12 видань "Бібліотеки Лемківщини", у цьому ж знала "Історія Лемківщини" Ю. Тарновича.

Лемківська Комісія у Львові заснувалася з метою підтримки української течії на Лемківщині, течії, розвиток якої почала зупиняти польська влада, що прямувала до засимілювання національних меншин. З метою перешкодити консолідації етнічних груп, вона почала підтримувати русофільську орієнтацію русинів, які у висліді конфліктів із греко-католицькими священиками, що консеквентно і послідовно розбуджували національну свідомість, переходили на православ'я. Щоб запобігти поширенню православ'я, з ініціативи нунціатури та з інспірації уряду і єпископату, Апостольська Столиця створила в 1931 році Апостольську Адміністрацію Лемківщини як не-

залежну одиницю від львівської греко-католицької митрополії і перемиського єпископства з осідком у Риманові Здрою, а опісля у Сяноці. Створення Адміністрації зупинило розвиток православ'я, але ізолювало Лемківщину від українських культурних центрів і поділило духівництво та лемківське населення. (У 1935 році на 145.000 лемків на території Адміністрації було 18.000 православних).

Польська державна адміністрація пропагувала окремішність поодиноких українських етнічних груп і творила товариства приятелів бойків, гуцулів і лемків. Уведено навіть у лемківському діалекті навчання у школах на Лемківщині, яке опісля замінено на лемківсько-польське. Підтримувано також русофільське товариство "Лемко-Союз", з його органом "Лемко", що появлявся у польському дусі в Криничі. Закрили зате майже всі читальні "Просвіти". Аргументів до ведення польонізаційної акції мала дати книжка А. Бартошука "Лемки, забуті поляки" (Варшава, 1938).

Дискусії на тему походження, національної приналежності назви лемків та їхньої свідомости, ведені між поляками та українцями не були припинені передусім тому, що ці суперечки як справедливо пише Павло Стефанівський — відбувалися і далі відбуваються поза спиною автентичних лемків у Польщі чи у Чехо-Словаччині. Я — лемко, отже один із них, а при цьому з освітою лемківського етнографа з польської етнографічної школи, отже говорю також сам про себе. То добре, на мою думку, бо це і побажане і найбільш ймовірне. Лемки повинні говорити і мати можливість висловлення своєї думки (не тільки у справі свого національного походження) самі, самі про себе.

Нема сумнівів, що я русин з діда-прадіда і що це

МОЯ ЛЮБА...

Верховино моя любя,
 Стоголоса пташко,
 Як подумам сой о тобі —
 Легше кус та й тяжко...
 Чом же, земля, ясна звіздо,
 Тебе в мыслях ношу?
 Чом, як травку, тоты думы
 Косом не покошу?!
 Чом не пушу їх на вітер,
 Нибы павутину?!
 Певно, певно тоты думы —
 Чары Лемковины.

Того не мож призабыти
 Тебе, мила пташко.
 Верховино, моя сойко.
 Та заспівай дашто.
 Ой заспівай смечками,
 Пташечками в лісі:
 Моє серце затужило
 О рідненькій стрісі.
 Бо мі роки зелененькы
 Мило ся згадали
 Што, як коні молоденькы,
 В травах цвалували.

моя стара національна назва. Я отже українець у новій національній назві усіх русинів, тих на Великій Україні, давній Русі, тих на Закарпатській Україні, іще недавно званій Закарпатською Руссю, і тих з Карпатської Русі — моєї регіональної батьківщини званої також Лемківщиною (пор. "Магури", 1982).

Не всі лемки, що живуть у Польщі, здобули подібний рівень національної свідомості і тому назву "лемки" підносять до ранги національної, що є хибним явищем, але виводиться в основному з тої специфічної ситуації, що вони не мають можности практичного спілкування із своєю розмовною літературною мовою і національною культурою, як мають наприклад їхні гірські земляки — гуцули.

Для лемків адміністраційними осередками та культурними центрами все лишалися найближчі польські міста включно з Краковом. У таких обставинах втрата регіональних прикмет та лемківського діалекту загрожувала винародовленням. Звідси й така міцна відданість лемків своїм регіональним традиціям, що зберігають чимало українських елементів, звідси й консерватизм, що став причиною конфліктів з діячами національного освідомлення, які часто у приспінений і помилковий спосіб хотіли зробити з русинів-лемків цілком свідомих українців. До нинішнього дня на Лемківщині можна стрінути симптоми давніх орієнтацій, що збереглись також на еміграції і діють при таких двох організаціях як Лемко-Союз, що заснований в 1929 році, о симпатіях русо-фільських, з видавничими органами "Лемко" (1928-1936), "Карпаторуська Робітничка Газета", "Карпаторуська Русь" та Організація Оборони Лемківщини, з українським напрямком, з органами "Лемківський Дзвін" (1931-1939), "Лемківщина" (1949-53), "Лемківські Вісті" від 1958 року (усі видавані в ЗСА або в Канаді).

Повільний процес національного освідомлення серед лемків припинився у післявоєнний період однаково з причин поширення у поточній свідомості негативного стереотипу українця і тому що "доцільно розпорощено лемків по багатьох воевідствах,

повітах і селах серед нелемківського населення — поляків автохтонів та польського захожого населення з інших частин Польщі. У цей спосіб була остаточно знищена давня компактність лемківського населення всупереч прагненням лемків у нових обставинах до скупчення у сусідніх селах або близьких до себе просторах та до відновлення давніх сусідських відносин". (Пор. Е. Нофіцка, "Заложення теорії асиміляції", 1980, праця під ред. Г. Кубіака і А. Палюха).

В 1957 році частина переселенців могла повернутися на свою батьківщину внаслідок рішення Секретаріату ЦК ПОРП з квітня того ж року, в якому м.ін. читаємо, що "дозволяється на негайні повороти: якщо господарство і будинки є вільні, а якщо господарство є зайняте, але не використане і не загосподароване, дозволити на дальші повороти українського населення з Західних Земель в межах загосподаровування перелогів покинутих продукційних кооперативів і нерентабельних ПГР-ів".

На основі цього рішення повернулося біля 350 лемківських родин, в основному до горлицького повіту. Тисячі заяв про поворот на рідну землю поладжено відмовно, мотивуючи це тим, що господарства зайняті. На виставці можна було оглядати документи Василя Сиви з Нової Весі біля Нового Санча, якому в одержанні згоди на поворот не помогли навіть вислані до найвищої центральної влади посвідчення місцевих урядів, що підтверджували, що В. Сову знали "як льоаяльного громадянина Польщі, який брав активну участь у війні проти Німеччини в рядах Червоної Армії і ніколи не належав до жодної організації проти польської держави".

Матеріали що документують проблеми повсталі внаслідок переведення переселенчої акції "Вісла" висвітлювали з одного боку складність обставин, в яких прийшлося пристосовуватися до життя лемкам на Західних Землях, з другого ж — вказували на втрати, що трапляються до нині в залишених та опустілих селах Лемківщини, де дальше залишається до відбудови багатов господарств і залишке лемківської культури, що нищаться. Історія переселення відбилася також у демонстрованій на виставці поезії лемків:

Привезли нас на чужину,
 Брала по одному.
 Розметали кади могли,
 Як вітер солому.

Привезли нас на чужину,
 До німецької хати.
 Ой, як тяжко, ой не легко
 Нам ту привикати.

У тому ж часі, як переселені лемки загосподарували незайняті до 1947 року, або знищені господарства на Західних Землях збуджували у сусідів цикавість, тривогу, а часто й ворожість, на перелогах Лемківщини гинули безцінні ікони залишених церков, що нищилися. (.....) Ustawa z dn. 31.VII.81 r. O kontroli publikacji i widowisk art. 2, pkt. 1. (Dz. U. nr. 20,

ХРЕСТИ ЛЕМКІВ*

Надзвичайно цікава виставка п.н. "Лемки", що тривала від лютого до травня ц.р. в бувшій новосанцівській синагозі, а нині філії Округного Музею у Новому Санчі, не мала, на жаль, багато розголосу в центрах масової інформації, не була теж належно обговорена на сторінках суспільно-культурних тижневиків. Шкода однак, що ця чудова виставка, присвячена лемківській етнічній групі, не була доступна ширшим колам суспільства та не експонувалась в інших містах, особливо в етнографічних музеях Кракова і Варшави. Виставку з великим знанням організував Антоні Крог. Тематично багатовакова у короткому синтетичному схопленні, порушувала й ілюструвала багато ділянок з минулої та сучасної історії лемків та їхньої духової і матеріальної культури, не минаючи важких і болючих моментів, правдивих ЛЕМКІВСЬКИХ ХРЕСТІВ. Це виставка повністю заслуговувала на те, щоби експонуватись у залах Національного Музею у Варшаві, як чудова експозиція (після виставки жидівського мистецтва) необхідного великого виставкового циклу присвяченого етнічним групам, що замешкують від століть давні простори колись багатонаціональної і багатовіросповіданцевої Речі Посполитої, що дали свій вклад у спільну тоді, а проте польську національну культуру.

* Tygodnik Powszechny, No. 41, 7.X.1984.

poz. 99, zm.: 1963 Dz. U. nr. 44, poz. 204).

Не лишилося нічого, що більша нього можна б зупинитися ідучи "через зарослі травою колії доріг, що кінчаються при померлих садах", Бездомний Христос з лемківської каплички у вірші Уршулі Яницької-Кшивди — "ночує у попалених хатах, п'є із засипаних криниць". Христос з каплички в Устю Горлицьким не "modli się cichcem wieczora w Ogroju sadów opuszczonych", бо хтось "руському Богові" відрізав голову (є на виставці справді народня різьба, якій незнані злочинці відрізали голову).

Якщо навіть сліди по "лемківському Богові" зарастають терниною, то бодай її цвіти нагадують лемкам, так як їхньому видатному поетові Богданові Ігореві Антоничеві, що

Co noc płaczem roślinnym tkają tarnin krzaki,
Iż zmuszono je służyć Chrystusowej męce.
(tłum. T. Chroscielewski)

У цьому жалібному смуткові, що переминяється на надію і радість перемоги, єднаються усі щороку в особливий спосіб, коли "тихнуть прибиті до хреста

З великим отже признанням треба привітати обширне і позитивне обговорення цієї виставки, що появилось востаннє п.н. "Хрест лемків" ("Tygodnik Powszechny" No. 36 з дня 7-го вересня 1984 р.), тим більше, що автор — Володимир Мокрий — сам лемко, є до такої рецензії найкраще підготовлений.

"Хрест лемків" — це не лише рецензія виставки, але також зображення ширшого тла на певні вибрані, на думку автора — справжні проблеми, це відповідне їх насвітлення, згідне з поглядом та відчуттям рецензанта. Кожному авторові таке право прислуговує, особливо якщо покликуються на актуальний стан знання і якщо обговорювані проблеми намагається представити в спосіб об'єктивний, навіть тоді, коли вони незгідні з його поглядами. Треба вірити, що певні недомовлення, чи дрібніші неточності, що завважуються передусім у вступі до рецензії, виникали прямо з характеру формулювання, обмеженого обсягом. Саме тому певні виправлення, а може краще доповнення, видаються необхідні для ширшого загалу читачів.

1. Володимир Мокрий пише, що дослідники почали вживати назву "лемки" в кінці XIX століття. У дійсності в тому часі ця назва серед дослідників — етнографів і мовознавців — була вже по північному боці Карпат загально вживана. Вперше однак ця назва появилась у граматиці мови для руського населення виданої Осипом Левицьким в Галичині в 1934

земські небеса" і наближається Великдень, коли Noc jak płaszcz osuwa się z bark Chrystusa i światło wpuływa z niebios przebitego boku.

Віру у перемогу за посередництвом хреста висловлюють співані під час Великодньої літургії слова тропара "Христос воскрес із мертвих, смертю смерть поправ" — смертю смерть подолав. Хрест на Сході є знаком тріумфу, символом перемоги над смертю через терпіння і смерть.

Досить було трохи зрозуміння і підтримки відповідної влади та неоціненого прямо зусилля організаторів виставки, щоби після літ смутку, терпіння і відчаю лемки почали надіятись, що не залишаються самітні у рятуванні решток своєї рідної культури, що визначає їхне буття.

Таку надію висловлює з нагоди виставки пісня у виконанні ансамблю "Лемковина" (під керівництвом Ярослава Трохановського), що починається словами:

На Лемковині, в нашім краю,
В Карпатах днесь
Нарід воскрес,
Право його не згине.

Негрибка, (Перемищина), 1885. Церква св. Семеона.

р. (*Gramatik der ruthenischen oder kleinrussischen Sprache in Galizien, Przemyśl 1934*). Три роки пізніше вживав її Павло Йосип Шафажик, однак у польському перекладі з чеського ця праця появилася в 1944 р. в Познані (*Słowańskie starożytności*). Вживав її також Вінценти Поль, тоді як у заголовку наукової праці застосовує її вперше руський мовознавець А.І. Торонській в 1860 р. ("Русини — лемки", Зоря Галицька, Львів 1860). У розповсюдженні назви в другій половині минулого століття брали участь однаково польські як і руські дослідники (м.ін. Оскар Кольберг і названий Торонський). Фактично по словацькому боці назва "лемки" була менше знана і вживана і не був з нею зв'язаний місцевий груповий патріотизм. Не була вона натомість і не є чужою дослідникам чеським і словацьким, однак на просторі лемківського поселення на Словащині заміняли, як пише видатний знавець цієї етнографічної групи Роман Райнфус, "лемка — лемаком" (*Sztuka Ludowa Łemkowszczyzny, Polska Sztuka Ludowa 1962, No. 1*).

2. Назва "лемки" згідно зрештою з тим, що пише Володимир Мокрий, походить від слова "лем — лем", що означає "лише, тільки". Треба однак додати, що це слово словацького походження, незнане іншим руським етнографічним групам. Згідно з Торонським, ця назва має характер прізвиська, бо слово це часто вживане лемками дратує і смішить їхніх сусідів. Воно стало отже причиною надання їм цієї назви, що сполучалася з поняттям "зіпсутої руської мови" (Торонській, стр. 39-40). Спираючись на цю заяву Здзіслав Стібер і Роман Райнфус погоджуються, що назва "лемки", що є властиво жартівливим прізвиськом, є народнього походження і повстала на пограниччій бойківських і лемківських говірок (*R. Reinfuss, Lemkowie jako grupa etnograficzna, Prace i Materialy Etnograficzne, Lublin 1948, s. 48*).

3. За наших часів лемки є членами так Католиць-

кої Церкви (у її греко-католицькому обряді; інакше уніятському), як і Православної. З Католицькою Церквою злучилися самі добровільно принайменше від Берестейської Унії в 1596 р. і тоді їх приналежність до неї була така міцна, що коли перемисько-самбірський православний єпископ Михайло Копистинський відмовився від підписання унійного акту, Сянїччина спротивилася цьому і тоді єпископ з Перемишля покликав спеціального представника для уніятів на цьому терені в особі Гарасима Дубецького. Подібний представник репрезентував уніятів, що заселявали південно-східні райони краківської дієцезії, перед краківським єпископом. Був ним біля половини XVII століття Андрій Мейський, священник і декан з Поворозника, фундатор досі збережених малюнків у місцевій церкві. Але це є лише клаптики історії, бо історія Східної Церкви в Польщі — православної і уніятської — не є в багатьох подробицях вивчена, бо бракує до неї джерельних матеріалів. Можна лише здогадуватись, що церковна унія, що її заводили в Польщі за часів Владислава Ягайла, не була чужою на тих землях. Православ'я натомість почало ширитись серед лемків щойно від половини XIX століття внаслідок різних політичних тенденцій, про які зрештою згадує В. Мокрий.

4. Скільки лемків живе сьогодні в Польщі — важко сказати. Нема ж бо офіційних списків, може бути лише підрахунок зроблений на око. Северин Удзеля подає, що біля 1900 року по польському боці Карпат мало бути понад 80.000 лемків. Володимир Мокрий пише, що в 1935 р. "було біля 135.000 лемків". Багато лемків виїхало в роках 1945-46 до Радянського Союзу в рамках репатріації. Анджей Квілецькі заявляє, що після її закінчення в Польщі лишилося біля 30-40 відсотків лемківського населення (*Łemkowie. Zagadnienie migracji i asymilacji, Warszawa 1974, s. 97*), але зараз додає, що в дійсності лемків залишилося більше, бо адміністраційна влада (староства і репатріаційні комісії) у відношенні до лемків применшували дані. Подане в рецензії В. Мокрого число лемків що живуть тепер у Польщі — 200.000, при усій доброзичливості для цієї етнографічної групи, видається надто високе.

5. Після війни лемки виїздили на схід (1945-46). Зараз після того в рамках акції "Вісла" (1947) — на (*A.B. Szcześniak, W.Z. Szota, Droga do nikąd. Działalność organizacji ukraińskich nacjonalistów i jej likwidacja w Polsce, Warszawa, 1973 r.*). Так отже після воєні долі — хрести "польських" лемків були заплаутані і трагічні. А це тому, що лемків офіційно зараховано до етнічної української групи. "Хрести лемків" почалися зрештою скоріше, тоді як на ці простори надійшли націоналістичні відділи УПА (Української Повстанської Армії), а враз із ними насильство і велика пожежа. Переселення були лише консеквенцією тамтої націоналістичної діяльності. Може була це неспівмірна відповідь, особливо для західних, спокійних лемківських районів, але в час післявоєн-

ної втоми п'ятилітнім воєнним терором і спаленням, якось зрозуміла. Це і є ті причини, для яких певна частина населення так в Польщі як і в Словаччині, воліє називати себе руснаком чи лемком, але не українцем. Це й є ті "різномодні бар'єри", названі зрештою Володимиром Мокрим, яких він не пояснив до кінця.

6. Можна, очевидно, згадати про ще інші "Хрести лемків". Про знищенні надбання матеріальної і духової культури лемків, про залізни, ковані, нераз майстерної роботи хрести (——) (*Ustawa z dnia 31.VII.81 r. O kontroli publikacji i widowisk art. 2, pkt. 1 /Dz. U. No. 20, poz. 99, zm.: 1983 Dz. U. nr. 44, poz. 204/*). На щастя, ця доля не доторкнулася надто багатьох лемківських святинь у цей післявоєнний, але воєнною апокаліпсою значений час. Про це написано зрештою порівняльно найбільше, в цій справі брав слово автор цих рядків.

7. Нарешті справа найістотніша і водночас найделікатніша — походження лемків. Володимир Мокрий написав: "Лемки, це найбільш на захід висунена українська етнічна група..." А це незовсім правда. В науці існують два основні погляди відносно генези лемків. Згідно з першим, лемки є залишками первісного на цьому терені руського поселення (цей погляд проповідували руські дослідники в минулому, а українські в цьому столітті), а згідно з другим — походження лемків треба зв'язувати з колонізацією волоських пастухів. Згідно з польськими міждисциплінарними дослідженнями, найстарші поселення на північних схилах Карпат, що походять з-перед XIV століття, то поселення польських згуртовані в санчівській і ясельській котловинах. Колонізація поширювалася по перевалах на південні узбіччя і дійшла аж по Братиславу. На протязі XIV століття надійшла чергова колонізаційна хвиля, тим разом німецька, а в другій половині цього ж століття почалася колонізація мандрівних волоських пастухів, що тривала через три століття, аж до половини XVII століття. У склад тих колонізаційних хвиль, що припливали з Балканів, входили різні етнічні елементи: албанські, болгарські, македонські, румунські, мадярські і руські. Найбільше руського елемента (сьогодні зрозумілого як українського) появилася щойно в XVI столітті, але чи навіть тоді він був основним фактором, не вдалося довести.

Саме тому Роман Райнфус виразно наголошує, що на підтримку тези про автохтонність русинів у середніх і "західних Карпатах нема в дійсності жодних переконливих доказів" та "що нинішнє населення, що живе у лемківських Карпатах є вислідом схрещування кількох різних етнічних елементів". Врешті цей дослідник слушно зауважує, що раниша в певному моменті русинізація під впливом чималої кількості руського населення, що прийшло правдоподібно (з волоськими пастухами) з Закарпатської Русі, а в процесі русинізації цього населення велику роль відіграла Церква, так православна, як і уніятська.

"Послідовний процес національного освідомлення серед лемків — пише Володимир Мокрий — був припинений у післявоєнному періоді". Можна дискутувати чи справді цей процес був припинений чи прискішений. Про одне треба лише пам'ятати, що оцей післявоєнний період на Лемківщині аж ніяк не був післявоєнним. Там час воєнний тривав до 1948 р. Саме час воєнний прискішував процес національного освідомлення там, де його ще не було. Лемки під цим оглядом не були винятком.

Так було з різними етнічними та етнографічними групами, що досі були ще в своїй масі національно несвідомі на цілому просторі давніх польських Східних Кресів (зрештою не лише в Польщі).

Має право Павло Стефанівський, етнограф з Білянки (якого знаю і шаную) вважати себе з діда-прадіда лемком-русином-українцем. Але слід пам'ятати, що у випадкових дослідах ведених Анджеем Квілецким, на анкеті питання: Хто ви є? Якої національності? — на 50 запитаних осіб 22 відповіли лемко, 17 лемко і поляк, 6 лемко і русин, 5 українець.

Під час війни лемки у своїй компактній масі збереглися від націоналістичної скрайності. Даймо отже дозвіл лемкам, кожному лемкові окремо, і в часі миру вибрати власний шлях, якого бажає, бо кожний має незаперечно право до вибору власного шляху, до вибору зробленого серцем або розумом, або і серцем і розумом. Не вирощуймо нових христів лемкам.

З польської мови переклав
Микола Дупляк

ЗАВВАГИ ДО СТАТТІ РИШАРДА БРИКОВСЬКОГО "ХРЕСТИ ЛЕМКІВ"

Ришард Бриковський — критик статті Володимира Мокрого про лемківську виставку у Новому Санчі висловлює жаль, що ця чудова виставка "Не була доступна ширшим колам суспільства та не експонувалась в інших містах, особливо в етнографічних музеях Кракова і Варшави".

З ним не можна не погодитись. Він має повну рацію. Шкода однак, що не пояснює причини, чому саме виставка лемківської культури не могла відбу-

тись у столичному та інших містах Польщі. Як фахівцеві в лемківських справах, йому напевно не важко знайти на це відповіді. Шкода також, чому промовчує причину факту, що перша виставка лемківської культури в Народній Польщі експонувалась щойно 37 років після ганебного вигнання населення Лемківщини на польські понімецькі землі.

Культурні виставки національних меншостей в Польщі — річ складна. Без дозволу відповідної

влади їх не можна влаштовувати. Сам факт, що лемківська виставка взагалі експонувалась — відрадний. А те, що для неї підібрали місце в бувшій жидівській синагозі також говорить сам про себе. Можна здогадуватись, що польську владу лемківська виставка, яка б вона не була, — надто іритує, бо нагадує їй вчинений злочин. Добре однак, що у польському суспільстві є одиниці, які не лякаються вказати на неславну дійсність. До них слід зарахувати організаторів лемківської виставки.

Релігійні справи на Лемківщині, яким Р. Бриковський присвячує увагу, лишаю коментувати нашим теологам та знавцям історії церкви.

Автор статті оспорує подане В. Мокрим число лемків у Польщі і сам тенденційно його применшує. Він признається однак, що в дійсності важко сказати скільки саме лемків живе нині в Польщі. Кому важко, а кому й ні. Це ж бо не секрет, що українці в Польщі живуть під постійним наглядом Міністерства Внутрішніх Справ, отже поліційна влада робить рішення у кожній справі що відноситься до українців. Саме ця влада знає докладно число депортованих в акції "Вісла" українців та зберігає відповідні списки з кожної ділянки їхнього життя. Хіба Р. Бриковський про це не знає? А може вдає лише, що не знає. Факт є однак незаперечний, що польська адміністрація тенденційно применшує число лемків та й взагалі всіх українців у Польщі з метою догодити державній політиці у відношенні до національних меншин.

Р. Бриковський пише, що "післявоєнні долі — хрести лемків були заплутані і трагічні". — Що трагічні це правда, а що заплутані, то це вже його суб'єктивна думка. Трагедію лемків він пояснює тим, що "лемків офіційно зараховано до етнічної української групи". Виходить отже шило з мішка — коли б лемків зараховано до польської етнічної групи, як цього зрештою бажали деякі польські дослідники, то й обминуло б їх польське післявоєнне насильство. Виходить отже, що лемки заплатили високу ціну за вірність Україні — Русі, якої не зрадили ніколи.

Щоби оправдати дещо злочин Народної Польщі супроти лемків, польських громадян, — автор обвинувачує УПА за насильство над Лемківщиною. Він доказує, що ніби "націоналістичні відділи УПА" були причиною того, що "певна частина населення так в Польщі як і в Словаччині, воліє називати себе руснаком чи лемком, але не українцем". — Це вже дешева і стара польська пропаганда, гідна партійного пропагандиста, але не порядного журналіста.

На підтвердження своїх висновків Р. Бриковський покликається на випадкові досліді А. Квілецького. Пригадую, що в дорозі на Україну в 1946 р. під конвоєм польського війська, деякі вояки насмішливо питали моїх батьків про національність. Знаючи з досвіду "лагідну" вдачу польської воячини, люди відповідали їм так, щоби не дістати "в зуби". Саме тому їхні відповіді могли бути різні. Треба однак пам'ятати, що частина лемківського населен-

MARENA MELNYK

LEMKOVYNA

Rusted domes
Cracked and jagged
Jut through the leaves like a sore.
In the wind an echo of a cry
A scream
Grows in my ears to a roar

Maternally vast
Surrounding hills
Embrace me as if in a dream.
From their depths an ancient, gnarled tree
Calls out
From a grove, dark and green.

The path under my feet spread forever
Into the past, and
Through a prism of tears I could see
A spiralling matrix of energy
And time,
The dust of what came before me.

Mixed with the land
Chrystalline traces
Of people with green eyes like mine,
Nourish the tree whose lonely song
Rings in my ears as I climb

Past wooden churches
Rotting and empty, graves
Covered with grasses grown long.
Patiently waiting,
Hoping to welcome,
The return of those who belong.

They tug at my heart
With a gravity, that pulls
Me wherever I roam,
Filled with the sighs of the steppe
Joining in
The choir that welcomed me home.

ня, де національна свідомість під впливом московського фільства не була до того часу як слід оформлена, так називала себе русином, лемком. Адже на Лемківщині збереглась із княжих часів стара назва новітнього українця, що засвідчує м.ін. автохтонність русько-українського населення у Низькому Бескиді. Саме ту автохтонність оспорує Р. Бриковський, мовляв лемки — це пізня мішанина Бог зна чого. Польща позбулася їх з Карпат, а тепер слід це оправдати в історичному аспекті. І оправдують. Одні пером, а інші ділом — дальше нищать сліди української цивілізації на Лемківщині, залишки життєбуття українського племені лемків.

Р. Бриковському не чужа антиукраїнська пропаганда в нинішній Польщі, що її поширюють засоби

НА РУБЕЖАХ ЛЕМКІВСЬКОЇ ПУЦІ*

З БЛОКНОТА ТУРИСТА

На північний захід від доріг, які розходяться з перехрестя на північ від Криниці, званих "крижівкою", простягнулася гірська місцевість, яка є невід'ємною частиною Низького Бескиду, кордон якого проходить від Тилицького перевалу, долиною річки Камениці, аж до Нового Санча, а від цього міста вздовж залізничного шляху і шосе до Грибова.

Околицю цю характеризують значна низинність, в порівнянні з південними гірськими верховинами. Гори мають тут форму куполів і, звичайно, вкриті буковими і смереково-ялівцевими лісами. Висотою досягають вони до 882 м. над рівнем моря.

З них треба згадати найвищі і найбільш для околиці характерні: Скільник — 620 м, Каня — 697 м, Солисько — 685 м, Маргонь — 775 м, Сапальська гора — 830 м, Поставне — 802 м, Убіч — 882 м, Чершля — 871 м.

Далі на схід і північ місцевість значно обнижується, ланцюги гір стають низькими, а самі гори часто стоять окремо, мов відірвані від цих ланцюгів. Розрізані вони глибокими міжгірськими долинами. Місцевість, особливо у трикутнику між селами Камінна, Крильова Руська і Мацейова, розділена глибокими долинами, часом зі стрімкими узбіччями.

На віддалі 15—17 км на північний захід гірські пасма і окремі гори різко уриваються стрімким, тереновим порогом до долини річки Дунаець. Виступають тут лише невеликі низькі пасма підвищень і "острівні гори", звичайно, тільки у своїх верхніх ярусах вкриті лісом.

На північ від цієї території, між Новим Санчем і Грибовом, починаючи від верховини "Постане" (816

* З Архіву бібліотеки Володимира Лесняка.

масової інформації, література, школа. Чи офіційне українофобство, на думку Бриковського, не впливає на те, що людина може не відректись, але обминати назви "українець"? А така ж нездорова антиукраїнська психоза в сучасній Польщі не новина, а факт, на якому виховується польське суспільство. Ось і сам автор залюбки вживає слова "руський", а прикметник "український" лише тоді, де не можна його обминути. Коли важко людині вимовити чи написати це слово, то їй не мило їй його чути.

Р. Бриковський радить дати лемкам дозвіл на вибір власного шляху. А чи забув він про те, якого шляху домагалися лемки (українці інших земель Закарпаття тощо) на Першому організаційному З'їзді УСКТ в 1956 р. у Варшаві? — Вони домагалися дозволу на поворот додому. Було б доцільно написати чому саме і досі держать лемків у єгипетській поль-

Любича Камеральна. Дерев'яна дзвіниця при церкві св. Параскевії.

м), місцевість значно обнижується, гори тут не досягають навіть 500 м, а великі лісові комплекси поступаються місцем орним полям і сіножатям.

Старі лемки цей тереновий поріг називають "Грань".

У ясний, теплий, травневий день виходжу з автобуса на зупинці Пташкова. Разом зі мною виходить ще чотири особи: я, обтяжений туристськими прила-

ських неволі?

Так, має право вважати себе етнограф Павло Стефанівський з Білянки з діда-прадіда лемком — русином-українцем. З ним згідний кожний лемко — той, що живе у рідній лемківській хаті, на польському засланні, в Україні і Словаччині та в заморських країнах діаспори.

Мені здається, і Р. Бриковський напевно згідний у цьому, що нащадкам лемків таки дозволять повернутись із заслання на відвічну землю своїх дідів та предків тоді, коли вони стануть на твердий шлях польонізації. Чи не про вибір саме такого шляху Р. Бриковському йдеться?

Темою його статті були "Хрести лемків". Слід нагадати що й Ісус Христос також ніс свій важкий хрест... І воскрес!...

Микола Дупляк

дами, дві молоді сільські господині, що повертаються з ярмарку у Новому Санчі, молода, рухлива людина, яку на перший погляд можна зарахувати до сучасної сільської інтелегенції, і стара бабуса, що приїхала у свої рідні сторони з Примор'я.

Майже усі ми йдемо до самої Богуші, села, до якого доходить можливий для пішохода шлях. Йдемо вздовж малої гірської річки. Жінки по ярмарку мають про що говорити і, звичайно, мають чим похвалитися. Молода людина, як одразу вияснилося — це був сільський вчитель, що працює тут перший рік; йде він поруч зі мною і виявляє зацікавлення як моєю особою, так і моєю туристською метою.

З розмови довідуюся, що молоді жінки проживають в селі Богуші, кілометрів 8 від зупинки, а старенька прямує ще далі, до села Бінчарової, ще кілька кілометрів за Богушею.

Дорога несподівано повертає на схід, і між високими деревами бачимо типову дерев'яну лемківську церквівку, що стоїть над потічком. Для орієнтації питаю своїх супутників, чи це вже село Крільова-Руська. Жінки підтверджують моє припущення, але одна з них несподівано звертає мою увагу на те, що тепер, мовляв, немає вже Руської Крільової, ані Польської, а — як казав ксьондз — є тільки Дольна і Гурна Крільова. Я показав жінці туристську карту, де виднів напис: "Крільова Руська", але жінку це не переконало.

Молодий вчитель підтримує мою позицію:

— Як-то, — каже, адже тут на карті зазначено. Жінка не погоджується:

— Адже сам ксьондз казав. Казав ще, що і ті люди, які тут проживали, — це поселені у цих околицях монголи, бо російський цар після повстання заселив ці землі монголами, а вже після цієї війни монголів повиселювали, бо вони проти повстанців воювали.

Вчитель аж підскочив на місці:

— Як-то, як монголи?! Я також історію у школі вивчав, але такого ніколи не чув, це видумка!

... ксьондз казав, що ті люди, які тут проживали — це поселені монголи ...

Створилася неприємна ситуація. Бабуса дивилася на жінку, яка про монголів розповідала, та похитувала головою. Вчитель гарячково звернувся до бабусі.

— Чому ж ви мовчите, та ж ви місцеві, тут народилися і тут проживали. Чи ви колись чули що-небудь про монголів?

Бабуса довго дивилася в далечінь, мовби хотіла в ній знайти гідну відповідь.

— Так, мої дорогі, я русинка, а тепер проживаю далеко над морем, але колись тут ще від діда-праді-

да ми всі проживали, тут посеред цих гір і лісів я народилася і виросла, і не тільки ці села, але кожну стежку знаю. Ніяких монголів сюди цар не поселявав, бо ось подивіться — церква тут стоїть, як кажуть, вже якихось 300 літ, аж від старості похилилася, а як старі люди пам'ятають, то народ тут був хрещений і у своїх звичаях вихований. А то ось подивіться — струмок той, що попід церквою тече, то так віддавна Королівкою називався і пливе він до самої річки Каміниці. Старі люди з давен-давна переказували, що за цим потоком кордон проходив. Там, як би у сторону Санча, земля до польського короля належала, а сюди на схід до руського короля, а ця річечка — Королівка, була границею. Але, що то казати, не погодилися чомусь між собою королі, почали ворогувати і страх не любили один одного.

Одного разу сталося так, що польський король зі своїми вояками і людьми полював у цих сторонах лісах на ведмеда, а й ліси були не такі, як тепер. Ще за моєї пам'яті, і як батько мій оповідали, дерева були не такі, як тепер, а грубі, високі, от такі, як цей віковичний дуб, що при потоці залишився.

Загнав, як кажуть, польський король звіря дуже сильного і лютого над берег оцієї річки, але у погоні за ним відбився далеко від своїх людей, та опинився сам на сам зі страшною звірюкою. Біда, видно, прийшла королеві і почав він сурмити, людей скликати. Але на цей час, саме тут у цих лісах, від сходу полював і руський король зі своїми людьми. Почув він, як далеко в нетрях пуші сурма тривожно заграла, і поспішав зі своїми людьми на поміч.

Як приїхали вони у це місце, на берег річки, то побачили, що величезний розлючений ведмідь з ярістю кинувся на самотнього короля. Поспішив тоді руський король з поміччю, кинулися й слуги, і ведмедя вбили.

Королі забули старий гнів, простягнули один одному руки, обнялися і ось під цим дубом поклялися між собою не ворогувати. Повісили вони на гілках цього дуба щит і святий образ, а старий дуб признали прикордонним деревом між своїми володіннями.

Стояли ми усі під велетенським дубом, який величаво простягав над нами своє грубе гілля. Княжого щиту давно вже немає, але на потужному пні дуба видніє стара різьба — образ, що, як казали старі люди, був тут відколи їх діди пам'ятали.

Встали ми з-під вікового дуба і помалу рушили в дорогу. Старенька йшла за нами, часом зітхала. Молодий вчитель спостеріг, що вже давно минув свою бічну дорогу до села Камінка, але у суперечці і під враженням оповідань бабусі цього й не помітив. Схопився, махнув рукою і цез в гушавині молодих дерев.

Жінки йшли мовчки, тільки одна з них щось тихо на вухо другій шептала, пізніше сказали нам: "Щасливої дороги!" — і щезли у садку.

Перейшли ми вже і Богушу — з її мальовничою старою церквою, школу і кілька більших будинків.

Бабуся йшла позаду, тільки від часу до часу говорива сама до себе:

— Ксьондз казав..., а звідки він це знає? Монголи — каже, аж сором слухати такі дурниці!

Село вже кінчається, але перед нами виростає велика мурована будівля, майже нова. Видно, що була це церква, але зовсім іншого типу, бо будинок вносив якийсь дисонанс у архітектурну цілість цього лемківського села.

— Це церква? — порушив я тишу.

Бабуся глянула на муровану будівлю ніякого стилю, махнула рукою:

— Нема чого й згадувати, бо тільки нещастя на село від того спало, сусід з сусідом сварилися, діти з батьками почали ворогувати. Воно було таке не тільки в нас, але і по інших селах особливо тут на рубежі, у Камінній, Верхомлі і в інших місцях.

Мимоволі пригадалася мені передвоєнна акція навертання лемків греко-католиків на православ'я, що внесло розлад у громадське життя цього краю.

Село кінчилося, мені треба було змінити напрямок на південь, в сторону Камінної. Бабуся мусіла йти прямо на схід до Бінчарової, вона затрималася на горі під капличкою і, вказуючи мені кийком на схід, сказала:

— Там проживає моя дочка з зятем і дітьми; до них я йду в гостину, на літо — поки впораяться з роботою, то я в дома при дітях побуду, бо вже два роки, як я тут гостювала.

— А там, на морі, у кого ви проживаєте?

— В сина, добре там мені, нічого там мені не бракує, бо і господарство відповідне, і хата велика, тепла, і крамниці з товарами, все є, але як тільки почнетесь весна, пригріє сонце, деревина усяка порозпускається, тягне мене сюди. Син каже мені:

— Ви б, мамо, трохи походили, між людьми побули б, на озера б глянули, скільки там людей, човнів, авто...

Я послухаю його, а таки своє знаю.

— Пусти мене, — кажу йому, — на місяць-два до Марійки, я їй там при дітях поможу, на ліси подивлюся, могили рідних на цвинтарі упорядкую, бо скільки мені того віку лишилося...

Вона ще раз подивилася у свою сторону, потім глянула на мене і сказала стомлено:

— З Богом йдіть, пане, куди вам треба.

Ми розійшлися своїми шляхами. Я йшов униз, на південь. За Королівським потоком дорога пішла угору. Крок за кроком зближався я до могутньої зеленої стіни лісу і за деякий час опинився в його нетрях. Доріг тут, власне кажучи, зовсім не було, а як і були, то нагадували вони скоріше ледве помітні стежки між гущавиною ліщини і молоді бучини.

Далі угору ліс ставав трохи рідшим, весь час траплялися більші буки і смереки, що здіймались по кільканадцять метрів вгору або розлогими гілляками затінювали глибокі яруги, яким й просувалися мало помітні струмочки. Не дивлячись на те, що день був

Любича Камеральна, 1806 р. Дерев'яна церква св. Параскевії

соняшний і теплий, у лісі відчувалася вологість і сутінь.

На недоступних, стрімких скелях, куди ще не сягнула людська рука, або з яких не можливо було виволокти зрубане дерево, росли останні "могикини" пуці — смереки-велетні з замшілими стовбурами, росохуваті навіпзгнилі буки і дуби — останні рештки колишньої пуці.

З високих верховин розлягався краєвид зеленого моря лісу і тільки де-не-де на плоских галявинах цвіли яблуні і черешні — свідоцтва людських осель. Далі зелень лісів переходила у димчасту блакить, що зливалася з небом.

Було тут, так тихо, що найменший шелест звертав на себе увагу, і тільки ритмічне стукання дятлів порушувало цю тишу.

Долітав часом запах спаленого дерева і диму, а в долинах — запах черемхи і глоду. Сонце почало вже сідати, коли я вийшов на велику лісову галявину — переді мною була Камінна.

Від цього села стежками до шосе було ще кілька кілометрів.

О. Волинець

УКРАЇНЦІ В ПОЛЬЩІ

Недавно відбулась в Торонті культурна і дбайливо приготована імпреза, що її виконали українські студенти з Польщі, цебто ті, що їм вдалось, чи то з батьками чи таки самим, якимось видістатись з тієї країни і, через переходові табори в Австрії або Німеччині, виїхати на американський континент, а в цьому і до Торонта в Канаді. Згадана імпреза п. н. "Вечір в тюрмі" була присвячена творчості українських письменників, які якусь частину свого життя провели на советських засланнях або у в'язницях. Нашим студентам з Польщі є близькі страхиття в'язниць, що їх переживали вони разом із своїми батьками, які або вже в них карались, або цього могли сподіватись, бо, за практикованою, у відношенні головно до українців в тамошніх обставинах засадою, одні бідбували своє ув'язнення, інші ще будуть ув'язнені. Ніхто не є певний свого завтра.

Студентам належить признання за старанно приготовану програму і подяка за труд, який численно зібраним учасникам приніс китицю естетичних і патріотичних переживань. Пригадалися слова з "Оди" Степана Бена, що були цитовані в програмці, приготованій на цей вечір, що "хоч нас ділять державні кордони — всі ми одна родина", діти Українського Народу. Такими є і наші студенти з Польщі, які виконали свої ролі, в приготованій імпрезі, з чуттям і виявом любови до свого українського народу. Такими самими є і ті, що там лишилися та живуть і

...українці в Польщі не є респектовані, як окрема національна меншина, ... це, немов, якісь громадяни другої кляси...

стараються плекати свою національну та релігійну ідентичність в тяжких і непригожих обставинах.

Згадаючи це, насувається думка в загальному про життя всіх українців в теперішній Польщі. Очевидно, від 1945 р. — тобто від закінчення війни до сьогодні, дещо змінилось. Все ж таки українці в Польщі не є респектовані, як окрема національна меншина, в повнім значенні цього слова, це, немов, якісь громадяни другої кляси. Ще нині, по сорока роках від закінчення війни, можна знайти хіба, майже, по всіх містах чи містечках Польщі поодинокі українські родині, які заховались і бояться виявити свою

національну і релігійну ідентичність тільки з причини свого походження. Не можна теж прилюдно заговорити своєю мовою, бо не тільки дивились би на вас кривим оком, але зустріли б кпини, або якийсь польський "патріот" навіть міг би вас напастливо фізично потурбувати. Все ж таке, сьогодні поляки вже прийняли до відома, що в межах їхньої країни живуть українці, але в більшості вони стараються тут їх ідентифікувати, як лемків, яких не зачисляють до українського народу. Тому, при відвідинах Папи, було сказано, що взяли участь також греко-католицькі священники, хоч при привітаннях головно, у Варшаві і Вроцлаві, виступали окремі українські делегації, а шкільні діти були в українських народних строях. Очевидно, у північних частинах Польщі, на терені давніх Східніх Прус, куди українців завезено більш громадно, там вони є більше знані, але трактевані своїми сусідами різно: в одних місцях дещо краще, а в інших не так як, по справедливості, повинно бути, хоч наші люди точно сповняють всі свої обов'язки супроти держави.

До сьогодні Українська Церква не є в Польщі формально признана, хоч реально існує, має понад 70 своїх релігійних станиць, має своїх священників, покликання до духовного стану і питомців, що відбувають теологічні студії в Католицькому Університеті в Люблині, або Варшаві. Це все, очевидно, є великим поступом наперед, коли порівняти життя українців в цій країні з обставинами, як тільки настала нинішня Польща. Вона теж мала тоді дещо інший характер, бо в першому році обходили ще своє національне свято "третього мая", але це довго не тривало, бо вже в наступному році мусли обходили "першого травня". Українців тоді на овиді не було. Коли в уряді запитано чоловіка про національність, а цей відповів "українець", тоді відповідь з лайкою і криком звучала: "тут таких нема, всі вони виїхали на білі ведмеді". Очевидно, не можна було і говорити про Українську Церкву в тих часах. Наші залишені церкви стояли пустою, або переіменовано їх на костели; свя-

... сьогодні Українська Церква не є в Польщі формально признана...

щеників вивезено до Советського Союзу, а тільки кількох чи кільканадцять, що залишилось, щоб зберегтись при життю для праці в майбутньому, шукали різних зайнять для прожитку; деякі приватно і се-

Старе Село, 1640 р.
Дереє'яна церква св. Костя і Дам'яна.

кретно в своїх хатах священодіяли для свого обов'язку, а деколи для духовної послуги кількох довірених наших осіб.

З часом зачали кружляти непотверджені і боязливі вістки, що десь відбуваються наші богослуження. Такими тут тоді священниками "піонерами" були: о. Онуфрій Волянський, що зачав служити в бічній каплиці костела в Катовицях і там почало приходити кількоро наших людей, які себе не виявляли, тільки, мовляв, з цікавості приходили тут, щоб бути на якійсь східній богослужбі. В тому самому часі почав не тільки служити Святі Літургії і то більш зорганізовано і систематично, але і вести душпастирство о. Мирослав Ріпецький, що був вивезений з Сокальщини з частиною своїх парохіян у Білостоцьке воевідство на півночі, близько білорусько-советської границі, до села Хланово. Тут, в будинку бувшої німецької школи, построїв собі каплицю, до якої з часом почало напливати щораз більше наших людей з усіх усюдів Польщі на свої богослуження. Цей ревний український священник невтомно і безстрашно працював впродовж років, а людей постійно прибувало щораз більше і більше. Це набирало щораз більшого розголосу і не давалось вже укрити, тому о. Ріпецького заарештовано і засуджено на 3 роки в'язниці за "політичну діяльність і зв'язки з закордоном", а це були образці, які дістав з Риму, та календарці, щоб знати, коли випадають свята. За амністією Отця звільнено і далі він відправляв аж до кінця свого життя. Тут теж в 1963 році обходив золотий ювілей свого священства. За ревну і невтомну працю, Блаженніший Патріярх Йосиф відзначив о. Ріпецького мітратом.

Колись історик, що буде досліджувати долю нашої Церкви в нинішній Польщі, головно в її по-

чатках, багато документів знайде довкруги душпастирської праці о. Мирослава Ріпецького, який з відвагою і посвятою, немов ісповідник віри, в особливо тяжких і небезпечних обставинах вів працю українського католицького священника. Це було "гірчичне зерно", що з нього починалась наша Церква для обездолених і переслідуваних вигнанців, які знайшлись серед ворожих обставин на чужому ґрунті в нинішній Польщі. Внедовзі, вслід за о. Ріпецьким, пішли два інші невтомні сівачі Божого слова для душевних потреб вірних Української Церкви — це о. Стефан Дзюбина, що почав душпастирювати в Білому і Битові та крилошанин Перемиської Капітули і проф. Духовної Семінарії о. Василь Грифик на маленькій станиці в Циганку, коло Гданьска.

Так несміливо і напів тихо почало розвиватись і поширюватись душпастирвання серед наших вірних в Польщі і розгорнулось до цього ступеня, що Апостольська Столиця офіційно заопікувалась цими

... наші брати в Польщі з боєм мусять глядіти на руїни своїх рідних церков...

українськими церковними станицями, назначуючи їхнім Ординарієм Примаса Польської Католицької Церкви. Першим з них був кардинал Август Гльонд, відтак після нього кардинал Стефан Вишинський, а тепер кардинал Юзеф Глемп. Для зв'язку з українськими станицями кард. Вишинський назначив своїм генеральним Вікарієм для вірних нашої Церкви в Польщі о. крил. Василя Гриника, якого Блаженніший Патріярх Йосиф відзначив гідністю мітрата. Після його смерті, генеральним Вікарієм став о. Степан

ДО 40-ЛІТТЯ НАРОДЖЕННЯ ПАВЛА ЛОПАТИ

Закінчення (див. "Лемківщина" ч. 1, 1985)

Наша пословиця каже, що коли добром посієш, то й добро збереш; коли добро вчиниш комусь, то воно по якомусь часі вернеться до тебе. За доброту Лопати, Адрян в 1984 році накрутив фільм, який представляє цю цікаву людину, мистця Павла Лопату, на тлі міста Торонта і українських святинь. (В загальноканадському конкурсі фільм цей нагороджено другим місцем, з тим що на цілу Канаду першого місця не було).

В праці до Павла відносяться з респектом та вчливістю. Він вміє в безпосередній спосіб стати в обороні не лише особистої чести, але й вміє вимагати від своїх збайдужілих до своєї мови земляків супроти неї респекту.

Він також дуже активно включається до громадсько-суспільної праці. Павло, як голова очолює Батьківський Комітет Рідної Школи і Курсів Українознавства ім. Юрія Липи в Торонті при Українському Центрі, що міститься при вул. 83 Христі. Вже кілька каденцій є секретарем I-го відділу ОЛК в Торонті. Він бере активну участь в усіх ділянках культурно-освітній праці нашої громади, особливо серед

земляків лемків, яку очолює регіональна організація ОЛК.

Деякі обережні твердять, що переоцінення небезпечніше від недооцінення. Але справа в тому, що неможна промовчувати обдарованості тими цінностями, які підносять людину на вищу поверхню людського життя.

Життя вимагає велитенських зусиль і самовиречень. Зокрема тоді, коли людина хоче не тільки вчитися, поширювати свою малярську уяву, творити, але й працювати на хліб, що є матеріальним вдержанням сім'ї. Для цього потрібно не лише таланту і знання, а предусім невсипущої трудолюбивості. В його житті Павло, крім зрозуміння, має велику допомогу від своєї дружини Марійки, яка вміє виручити його з усіх тих праць з якими сама може справитися. Вона добре розуміє, що мистецтво це така галузь людської діяльності, в якій мистці мусять мати потрібні умовини і настрої. По своїх можливостях вона їх для свого чоловіка-мистця творить.

Мені також здається, що Павло вміє поєднувати

Дзюбина. Теперішній Примас кард. Глемп назначив інших генеральних Вікаріїв, а це двоє: о. Йорсафата Романика — протоігумена оо. Василіян у Варшаві й о. Івана Мартиняка, душпастиря в Леґніци.

В останніх часах ходила тут серед наших людей поголоска, що о. Романика назначено єпископом, але, відай, це неправда, а радше такі тільки наші бажання, хіба в зв'язку з назначенням двох православних єпископів і то тоді, коли число їхніх вірних виносить одну третину або менше в порівнанні до вірних нашої Церкви. Вони мають шість єпископів і митрополита, ми ні одного.

Все ж таки, мимо тих тяжких і невідрадних обставин, українці в Польщі живуть і стараються себе зберегти та своє національне обличчя і релігійну приналежність передають старанно своїм дітям. Відбуваються наші богослуження, прибувають нові молоді священики, знаний є мистецького високого рівня хор "Журавлі" під проводом Ярослава Полянського та молодечий хор "Журавлята", що виступав цього літа в Римі; відбуваються українські фестивалі і концерти. На жаль, наші брати в Польщі з боєм мусять глядіти на руїни рідних церков, які нищуть, пропадають, залишені на сором і наругу і це навіть ті, що державними властями були призначені для охорони і збереження, як архітектурно і мистецько цінні пам'ятки. Забула про це державна влада, бай-дужі до цього також є і церковні власті. В цьому

самому часі, головню в селах Ярославщини і Любачівщини, в бувших наших селах, іде будова великих мурованих нових костелів. Наприклад в Боровій Горі, де ціле село було українське і належало до церкви в сусідньому селі та не мало у себе церкви, а тепер є тут кілька або кільканадцять тільки родин і для них будується костел. Рівнож будується костел в Молодові, що є пов'язаний з Любачевом і колись спільно творив одну парохію, хоч було багато людей. Тимчасом у Башні нову муровану церкву розібрано і з цього матеріялу побудували школу, а в Лукавці, коло Любачева, українську церкву переіменовано на магазин штучних добрив. Це все приходить згадувати "не на суд ані не в осудження", але ці реальні факти болять кожного українця, а віруючого християнина будьякої національності хіба дивують та задержують при застанові.

*

Численна участь в імпрезі "Вечір у тюрмі", що двічі відбувалась в Народному Домі в Торонто, була спонтанним виявом моральної піддержки української громади для наших братів в Польщі, а рівнож признанням і заохотою студентам для їхньої дальшої корисної праці в збереженні і плеканні цінних духових вартостей українського народу.

о. митрат ІВАН СИРОТИНСЬКИЙ

свої художні зацікавлення із необхідною йому малярською комерційною підприємливістю. Це не означає, що тут відсутні творчі пориви і художні змагання. Але це також зобов'язує, і унапрямлює на дорогу мистецьких шукань за власним індивідуальним стилем і виявом удосконалення техніки. Те, що зробить глибоке враження на Павла, те й він переливає на картину. Те, що глибоко западає у пам'ять, малює з уяви, деякі його картини творені безпосередньо з предмету, фотографії, чи наперед зроблених нарисів.

Не буду називати Павлових картин поіменно. Не буду також вичисляти кількість виставок. Скажу лише, що його доробок на сьогодні є різноманітний і досить показовий. Численні його виставки у різних містах Канади і Америки говорять самі за себе. Цілість його творчості перейнята дійсністю, досить індивідуальним підходом до кожного предмету, вмиле поєднання притаманностей даному явищу, чи окремій позиції.

На одній з його виставок я підійшов до Павла і попросив щоб розказав він мені про свої мистецькі пляни і працю, звідки черпає своє надхнення. Його відповідь приблизно звучала ось так: "Мої мистецькі пляни, це праця, безустанна праця. Працюю над тим що мені миле, і віддаюся праці вповні, працюю з великим замилюванням і ентузіазмом, а вона мені стає легкою, приносить задоволення і радість. Стараюсь працювати совісно, вслухаюся в голоси тих, які мене по іншому розуміють. Моє надхнення і джерело малярських фундаментів це церковне малярство, яке любив я до нестями оглядати в наших церквах на Лемківщині. У нас на Лемківщині селянські стіни були майже довкола обвішані образами, до яких люди молилися, благаючи спасіння.

Ось, Божий світ, релігія, родина, рідна сторона, це мій фундамент творчий, разом вони мене ведуть вже роками, додають охоти до праці і до нових розшуків творчого надхнення. Там є зосереджена та сила, яка насторожує чинити добро, боротися із злом, зносити горя. Ось це і те, що здобуваю в науці, хочу вкомпонувати в свої художні твори, щоб мої картини не лише німо висіли і прикрашували стіни, але щоб вони полегшували життя, були в сталому контакті з людиною, давали їй невичерпну насолоду, наповняли їй надіями, приносили щастя, попрапляли людський настрій, допомагали забувати зло. Я подякував Павлові за його характеристизацію свого мистецтва і зрозумів, що не сама фарба і пензель творить картину, а всестороннє знання, знання історії, культури, шляхи загальнолюдських розвитків, настрої і потреби мистецької спільноти, як також звичаї даного народу, досконала спостережливість мистця, це лише деякі необхідні дані, які мистець мусить мати, щоб малювати.

Найголовніший фактор — це малярський талант, що рішає про те, щоб дійсність не була заглушувана красками, щоб вмиле підпорядковувати всі деталі цілоти, щоб предмет прикрасити, але не пере-

Павло Лопата. "Лемки".

яскравити; щоб заховати непорушність контакту між людиною, дійсністю і малюнком, щоб існувало порозуміння між тим, що творять мистці і тим, що ми спостерігаємо. Не можна, згідно з моєю думкою, абстрактно любитися в розбурханім морю зображень "богомазів", так як не можна відчутти грази поваги і шани Божества в художньо-затуманенім образі, який зображує "Страшний Суд", або "Спільну Вечеру".

Мистецтво дає початок краси і буде певну велику цитаделю в людській душі, щоб укріпити її в доброму. Воно зміцнює, кристалізує нас в "щось вище". Охороняє нас від розпаду і беззаконня, будує міцні опори, так як література для відродження людини вщеплює ідеали добра і справедливості, цивілізує і удосконалює людський рід.

Тисячолітні зусилля найкращих й найшляхетніших людей віддалися, щоб культивувати в людських серцях енергію, яка виражає справжнє ество людини, щоб вона своєю могутністю, а не порожньою тінню переходила через своє життя. Недаром говориться: "Знай, що найбільша ганьба — це воліти безчестя, ніж смерть".

Отже значення мистецтва так перед Богом, як й перед народом є неоціниме, тому саме відносимося до його творців з неперевершеною пошаною. Вони творять громадську культурну думку, від них залежна народна совість, наша честь перед широким світом, правда, порядність, тріумф нашої гордості і слави.

Тому в ДЕНЬ СОРОКРІЧЧЯ з дня народження Павла бажаємо йому нових мистецьких задумів і плодів, з усіма щедротами життя: добрим здоров'ям, спокоєм, лагідністю й любов'ю, нехай благословить Милосердний Господь працю Павла і дозволить йому трудитися для нашого народу на многії Літа.

По сторінках "Нашого Слова"...

ЦЕРКВИ НА МАРКАХ

Наприкінці минулого року в поштовому обігу появились справжні філателістичні раритети — шести-маркова серія, присвячена сакральній архітектурі на території Польщі.

Художник Януш Висоцький — автор цієї серії, об'єктом своїх мініатурів обрав одні з найцінніших нині з історичного та мистецького огляду святині різних віросповідань.

Представлені на них церкви. Перша з них — це греко-католицька святиня Пресвятої Богородиці в місцевості Рихвалд. Цю церкву, побудовану в 1653 р. за класичним на Лемківщині зразком, зображено на марці ціною 15 зл. Марка із зображенням православної митрополичої церкви у Варшаві, побудованої в XIX ст., коштує 20 зл.

У день входу марок в обіг, тобто 28 грудня 1984 р. можна було придбати також випущену з цієї нагоди конверту. Графічно оформив її (є на ній елемент православної хреста) автор серії Я. Висоцький.

Вітмки з "Нашого Слова". Зберігаємо правопис оригіналу. Ред.

На інших марках, ціною 5, 10, 25 та 31 зл. представлено: євангельсько-авгсбурзький собор св. Трійці у Варшаві, римо-католицький костюль св. Андрія в Кракові, єврейську синагогу в Тикоціні та татарську мечеть у Крушинянах на Білосточчині.

ДВАДЦЯТЬ РОКІВ З ПІСНЕЮ

При повітовому правлінні БСКТ у Більську-Підляському в 1964 р. засновано хор «Васильочки». Його організування виникло з потреб середовища пле-кати регіональну культуру та фольклор.

На зламі 1965-66 рр. хор нараховував біля 30 осіб. В 1964 р. колектив дав перші концерти в Рейпичі, Кривій, Чижах. Від 1966 р. «Васильочками» керує Ю. Шурбак, на акордеоні акомпанує Р. Шульц. У цьому році хор дав 12 концертів, а в 1967 р. 19 разів виступив у селах і містечках Білосточчини. Від цього року почав акомпанювати на акордеоні С. Лукашук — керівник початкової школи в Голодах. З року на рік хор розвивається, його проби відбуваються у конференційній залі місцевої ратуші. Протягом семилітньої діяльності «Васильочки» дають понад 200 концертів.

Зворотним моментом в історії хору було 13 червня 1979 р. Відтоді «Васильочки» дали 405 концертів.

В 1981 р. хор здобув I-ше місце на огляді колективів УСКТ в категорії фольклорних пісень та

МАРІЯ ОСТРОМИРА

ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ

Продовження

Ну, й вибралися командир Хрін з чотвим Омельком на вечерниці до тієї вчительки-польки. Добрали собі відповідну охорону, до якої належали Островерх, ст. вістун Хитрий та інші хлопці-джигуни. Крім того, без відома командира, вибрався цілий рій стрільців, які з власної охоти пішли на стійку біля школи, щоб хто "не кропнув" командира. До тих стійкових, очевидно, належав і казах Коля.

А вечерниці вдалися на славу! Чим уже не вгощала учителька симпатичних хлопців-повстанців і їхнього командира!

Ніколи не уявляла я собі вас, пане командире, таким, як оце тепер бачу, — сидячи біля Омелька, говорила інтимним шепотом учителька-красуня.

— Яким же ви уявляли собі мене? Напевно набагато кращим? — відповів Омелько.

— Якщо хочете знати правду, то ви саме і є набагато кращі, як я собі уявляла. Я й не сподівалась, що ви брюнет. Мені ж узагалі подобаються брюнети. А до того ж ваш характер дуже вже підходить мені. Словом — ви є моїм типом. А яке ваше перше вра-

жіння щодо мене, пане командире?

— Видалися ви мені красунею-мавкою, яка наполохана пострілами повстанських кулеметів, утекла з лісу й сховалась у лувківській школі. Ах, які ж щасливі лувківські діти, що мають щастя день-у-день бачити вас! Чому ж мені тепер не десять років? Як же радо ходив би я до лувківської школи, шморгаючи з радості носом!

— А яка я щаслива, що вам тепер не десять, а більше років, і що ви сидите ось тут, біля мене. Ну, а скільки вже разом по десять років вам тепер?

— А ви дуже цікаві?

— Дуже.

— А чи знаєте, що хто цікавий на чії роки, той у свої мусить зрадити?!

— Та невже думаєте, пане командире, що в мене назбиралось уже більше років, як у вас?

— Не знаю і не бажаю знати. Я завжди був дуже дискретний щодо дівочих років. А в тім, невже можна питати мавки скільки їм літ? Вони ж вічно-молоді і завжди мають вигляд п'ятнадцятилітніх. Ну, і вічно

перше місце на відбірному воевідському огляді пісні і 15 березня виступав на врочистому концерті в білостоцькій філгармонії. 28 червня збирав він оплески в Мельнику і Адамові. У цьому році число виступів хору збільшилося на 11, що в загальному дало 422 концерти. Надалі керівником ансамблю є С. Лукашук, акомпаніатором — Є. Сахачевський, інструктором — мгр Л. Лудин, конферансьє — В. Мороз. В 1982 р. хор дав 24 концерти, загалом 486, між іншим, у Гайнівці, Черемсі, Домброві Білостоцькій, Санниках на плоцькій землі, гмінних обжинках в Малиниках.

18 січня ц.р. в Будинку культури у Більську «Васильочки» святкували своє ХХ-ліття.

З нагоди ювілею деяких членів хору відзначено та вручено їм грошові, нагороди, дипломи. І так Золотий Хрест Заслуги отримав директор місцевого Будинку культури і одночасно керівник колективу С. Лукашук, срібну відзнаку «Заслужений Білосточчинець» — Н. Никитюк. Хорові вручено Золоту почесну відзнаку ТПРД. Міністерство культури і мистецтва нагородило 4 членів «Васильочків» відзнакою «Заслужений діяч культури». 10 членам вручено Золоту почесну відзнаку ТПРД. Крім цього, голова міської народової Ради мгр Д. Ігнатюк і начальник міста інж. Я. Садовський признали для хору на строї 700 тис. зл.

І. Киризюк

полохливі, — сказав шепотом. — А дуже вже налякалась прекрасна мавка повстанських кулеметів? — питає, заглядаючи їй у вічі.

— Помиляєтесь, пане командире, — сказала, примикаючи очі. — Мені зовсім не страшно повстанські кулемети. Якщо йде про те, то навпаки — я симпатизую з вашим визвольним рухом. Невже запрошувала б я вас у гостину, якби не сприяла вам? Я ж співпрацюю з АК*, то ж і ваш визвольний рух мені дуже а дуже близький, — піднімаючи свої довгі вії, дивилась на нього роблено-наївними очима. — Ну, але ми заговорились і я зовсім забула ролю господині дому. Прошу, панове, беріть солодке! Це все я сама пекла. А вас, пане командире, прошу, щоб ви сьогодні відіграли ролю господаря. Налийте, будь ласка, вина у чарки, бо я непрактична в цьому.

— Якщо вже про те йде, то ролю господаря я можу відіграти і то не тільки сьогодні, — сказав Омелько і, схопившись з місця, почав наповняти чарки вином.

— Випиймо, друзі, за нашу чарівну господиню, — сказав піднімаючи вгору свою чарку, Омелько. Випили і він налив удруге.

— А тепер випиймо, панове, за визвольні змагання і свободу всіх поневолених народів, — сказала господиня.

* АК — (польська) Армія Крайова

ЮВІЛЕЙ ГІЖИЦЬКОГО ГУРТКА УСКТ

16 грудня 1984 р. в залі Міського будинку культури в Гіжицьку відбувся врочистий концерт, присвячений Х-літтю місцевого гуртка УСКТ.

Отже у Гіжицьку, ще перед заснуванням гуртка УСКТ розгорталася культурна діяльність серед українського населення. Головним ініціатором цього був відомий сьогодні діяч І. Павлик. В той час у Гіжицьку були організовані концерти, на яких виступали художні уескатівські колективи — «Думка» з Гурова Ілавецького та «Журавлі». І щойно 10 листопада 1974 р. засновано у місті гурток УСКТ, який очолив І. Свентоянський. На початку своєї діяльності гурток нараховував 16 членів. 1974-76 рр. в історії гіжицького гуртка записалися скромною діяльністю, яка зосередилась лише на розповсюдженні «Українського календаря» та здобуванні нових передплатників «Нашого слова». Згодом діяльність гуртка ставала щораз різноманітнішою і помітнішою. Організовані були концерти з нагоди Шевченківських роковин, та державних, свят, на яких поки що виступали запрошені колективи. З року в рік ряди членів гіжицького гуртка УСКТ поповнюються молоддю, яка охоче приходить на концерти і не тільки захоплюється приїжджими колективами, але й починає думати про заснування таких у себе. Від 1977 р. про Гіжицьку щораз частіше починається говорити в уескатівському середовищі. А це все з приводу організованих

І знову випили. Хрін з Омельком переглянулись. Порозумілись, що час уже розпрощатись з гостинною господинею.

— Ну, а тепер, чарівна господине, дозвольте подякувати вам за гостину і попрощати вас. Хоч і як нам тут приємно і час стрілою пролетів у гостині, проте добра ніколи не треба надживати. Кому в дорогу, тому й час, — казав, прощаючись, Омелько.

І хвацько цокнули зап'ятки його блискучих чобіт, мальовничо майнула його чорна чуприна. Всі інші теж прощались — не то шанобливо, не то весело.

— А тепер ще й стремного годилося б випити, панове, — сказала вчителька і сама вже наповнила чарки вином.

— То ж пиймо, друзі, ще й стремного, якщо така вже воля нашої чарівної господині. Тільки, як уп'ємось, то саме й не попадемо у стремена, — посміхнувся Омелько.

— Нічого, пане командире! Добрий кінь і без стремена донесе їздця, куди треба, — сказала, чарівно усміхаючись.

— Авжеж донесе! А добрий вершник, то не тільки без стремена, але й без сідла доїде, куди йому треба, — посміхнувся якимось дивно Омелько і вихилив чарку до дна.

— Думаю, пане командире, що не забудете лувківської вчительки, засудженої на самотнє життя у цьому відлюдді, та навідаєтесь ще колись...

там танцювальних забав, на яких грає уже місцевий вокально-інструментальний ансамбль «Канни» під керівництвом Я. Бакаляра. Досі гіжицький гурток організував 68 танцювальних забав. Однак його діяльність не обмежується лише цим. В 1978-80 рр. діяв тут мішаний хор «Калина», який дав понад 10 концертів, і то не лише в Гіжицьку. У 1982 р. Є Музика навчала двадцятьох дітей рідної мови. Тепер вже, з об'єктивних причин, хор не діє та й багато активних членів гуртка змінило місце свого проживання. Натомість тих, які спричинилися до розгортання діяльності гіжицької ланки, на згаданій врочистості нагороджено книжками і дипломами, а були це: Д. Четирбок. Я. Бакаляр. І. Павлик. Р. Гнап, М. Пекар, Т. Заобідна. Т. Філяк, Д. Шарко, С. Левкович, В. Бунько, Т. Фердич. З нагоди ювілею усім гіжицьким уескатвіцям на руки Ярослава Бакаляра щирі побажання дальшої плідної діяльності на благо рідної культури та букети квітів вручили представники гуртків з Будрів, Венгожева і Бартошиць.

Опісля сценою заволоділи «Черемош» і «Канни». Ювілейна художня частина тривала понад дві години.

ВІСТІ З БРАНЄВА

Культурно-освітній сезон бранєвський гурток УСКТ почав зустріччю, зв'язаною з відкриттям пункту

навчання української мови. Зустріч відбулася 16 вересня у приміщенні осередка «Практична пані», яке півроку служить і нам світлицею. Після довгої підготовки врешті заходами правління гуртка організовано пункт навчання української мови, в якому вчителька однієї з бранєвських початкових шкіл, досвідчений працівник на освітній ниві. Софія Ковальчук, розпочала заняття з групою десяти дітей. Від вересня уроки ведуться послідовно та згідно з пляном. С. Ковальчук віддано та з великим ентузіазмом ставиться до цієї громадської праці, докладає багато зусиль, щоб передати дітям красу рідної мови, прищепити любов до усього рідного. Безсумнівно, це радісна подія для мешканців Бранєва — батьків дітей, яким не байдуже рідне слово в хаті.

На жаль, це тільки один бік медалі, другий, що тінню лягає на цю справу — це ставлення до неї деяких батьків. Бд що може виправдати тих, у яких завжди десятки «контраргументів», що немов увільнюють їх від обов'язку посилати дітей на українську мову? Наведу деякі з оцих псевдоаргументів: діти перевантажені навчанням, дитина ще замолода (IV, V клас), оцінка з української мови вписуватиметься у свідоцтво, польські діти будуть насміхатися, а коли вчителі дізнаються, що дитина вчиться української мови, то будуть, більш вимогливі і таке інше. Німці, євреї, греки та інші нації говорять по-своєму і ніхто їм не дивується, але з українцями, це інша справа;

— Невже думаєте, що такі чарівні вечорі, як сьогоднішній, можна забути?! — сказав Омелько, обкидаючи вчительку палким поглядом своїх чорних, блискучих очей.

— Вечір дійсно проминув, як одна чарівна мить. Здавалось мені — щойно прийшли ви, а ось вже й відходите. Нічого навіть не заспівали... Не пущу вас, панове, доки не заспіваєте на прощання. Я ж так люблю українські пісні!

— Починай, Олексю! "Надармо"... — одну тільки стрічку, бо пізно вже, — сказав Омелько.

Надарма ти надії покладаєш,
Щоби мене до серця пригорть,
Бо ж ти сама це добре знаєш,
Що партизанам тільки воювать...

До Островецького голосу долучились ще й інші голоси і пісня вийшла на славу — звучна і грімка, аж вікна у школі задзвеніли.

* * *

Другого дня вранці чотовий Омелько був якийсь похмурий і мовчазний. Хлопці, незначно поглядаючи на нього, посміхались.

— Ех, друже чотовий! Мабуть, доведеться нам знову йти на вечорниці до лувківської школи, і то ско-

ро, бо знидієте від туги, — відозвався ст. вістун Хитрий.

— Від якої туги? — з непорозумінням підніс високо голову Омелько, майнувши своєю буйною чуприною.

— Як то від якої? Від любовної! Ви ж таки надобре залюбились, чи задурились у цій польській красуні.

— Ні залюбився я, ні задурився, тільки в дурні пошився.

— А це як? Ви ж свою роллю відіграли знаменито! Я й не знав, що з вас такий неперевершений амант — зовсім закасували ви свою вчорашню партнерку. Куди там їй до вас! Заграли ви вчора, наче справжній артист. Чому ж тоді кажете, що "пошились у дурні"? Невже у своїй скромності побачили якісь недотягнення у своїй гри? — сказав командир.

— І я теж думаю, що гра була знаменита, — завважив вістун Хитрий. — Але, якщо ви, друже чотовий, невдоволені зі своєї гри і ставите ще вищі вимоги щодо себе, то скоро знов підемо до лувківської школи, тоді зможете доповнити, чи завершити свій учорашній репертуар.

— Нікуди я не піду й нічого доповняти чи завершувати не буду — це й усе! — сказав Омелько, наче рубнув сокирою.

Він же ніяк не міг зрозуміти, що їм усім забаг-

влаштуйте краще танцювальну забаву.

Думаю, що коментаря до цих наївних відповідей не треба. Вони говорять за себе, але все ж таки вони терпкі. В силу таких обставин української мови вчиться не 19 дітей (стільки є можливих кандидатів), а лише десятеро.

Під час згаданої зустрічі з дуже цікавою і повчальною лекцією витупив Андрій Дудяк — директор початкової школи в Пакошах. Його слова, що пригадували найбуремніші часи в історії українського народу, спирались на твори Івана Нечуя-Левицького. Доповідач говорив про велич народного духу, зокрема часів Хмельниччини, розповів і про тих, які вийшовши з його надр (Я. Вишневецьких), стали проти волі і стремтінь власного народу. Проте народ своєю мужністю вистояв своє ім'я.

Вельми повчальна була ця доповідь. Викликала вона питання, які спонукують до сумних рефлексій.

Я. Келлер

«ВЕРХОВИНІ» — НОВИХ ХУДОЖНІХ ЗВЕРШЕНЬ

11 листопада цього року в кінозалі «Бленкіт», у Білому Борі відбулася небуденна врочистість. В цей день місцевий мішаний хор «Верховина» святкував своє Х-ліття. З цієї нагоди на адресу хористів та їхнього диригента Богдана Фіцака надійшли вітальні листи і телеграми. На свято прибули запрошені гості, були квіти, Почесні грамоти для хористів, святковий

лось жартувати, тоді, як йому зовсім не до сміху.

— Чому ж так трагічно берете цю справу, друже чотовий? — запитав командир. — Це ж була ваша ідея йти туди, на ті вечерниці. Чому ж тепер самі собі докоряєте?

— Бо як подумаю, друже командире, що та польська розвідчиця "набирала" мене на брехню та ще й думала, що свято їй вірю, — то всі чорти мене беруть!

— Та чому ж мають вас чорти брати? Ви ж її теж на ніщо інше не "набирали", як тільки на брехню. То ж не маєте чого хвилюватись — ваші рахунки вирівняні.

Які там рахунки?! В неї лиш були рахунки, а я так тільки, для фантазії пішов туди.

— Ну, й усі ми тільки "для фантазії" пішли туди. Це ж свого роду емоція — йти назустріч небезпеці. Вона ж напевно була в змові з тими частинами польського війська, що недалеко займають становища. Очевидно, вона не знала, що ми будемо відповідно підготовані на випадок такої зустрічі з польським військом. Чого ж тоді вам хвилюватись?

— Бо так мені погано на душі, що місця собі знайти не можу. На чорта мені всі ці емоції здалися! Я тільки вояк і все! Розвідкою хай уже розвідчики займаються — це ж їхнє діло. А я одно тільки знаю — йти з чотою у бій і битись аж до перемоги, або...

концерт. При вході у залу влаштовано фотовиставку з діяльності «Верховини».

Однак свято минуло, а залишилася буденність, яка щойно віддзеркалює кропітку працю хористів і диригента. А сьогодні «Верховина» має чим пишатись. Протягом свого десятилітнього існування дала вона біля 50 концертів, 4 рази виступала на центральних оглядах культурних надбань Товариства, здобула чимало прихильників не тільки серед білобірчан. Диригент «Верховини» зорганізував у 1973 році жіночий хор «Черемшина» в якому спочатку співало 17 жінок.

Згодом до хору дійшли й чоловіки і від тоді вже співає не «Черемшина» а «Верховина». Сьогодні вона нараховує 50 осіб.

Як кожен уескатівський колектив і «Верховина» з Бвлого Бору у своїй десятилітній історії пережила добрі і менш цікаві моменти. Відомо, аматорський ансамбль, члени якого на щодень люди різних професій, вже як хористи знаходять розраду в рідній пісні. Їхній диригент Б. Фіцак — це музично обдарована і віддана справі людина, що має серце до праці. Поєднуючи ці риси диригента з працьовитістю хористів, можна добитись таких результатів, як «Верховина». Праця їх нелегка. Деякі члени хору доїжджають до Білого Бору з М'ястка, щоб двічі на тиждень (в середу і неділю) вивчати репертуар. Причому, як в кожному нашому колективі, так і у «Верховині» змінюються виконавці.

до смерті. Не по душі мені той учорашній вечір. Така лють бере мене на себе самого, що всі мости, в цілій Польщі повисаджував би в повітря.

— Мабуть, ота чарівна полька якихось любощів досипала до вашої чарки, друже чотовий. Та певно перебрала міру і, замість причарувати, остудила вас, — посміхнувся вістун Хитрий.

— Яких там любощів! Здається мені, що відвару з блекоти напився — так мені нестерпно-гідко...

— Рицинового олію треба вам, друже чотовий, — посміхнувся Островерх. — Я вповні розумію вас. Бо ж цілий вечір смалити око до польської шпигунки — це не так уже легко. Не кожний може це перетравити.

— Один ви, друже Островерх, зрозуміли мене. Дійсно, тільки рициновий олій міг би тут допомогти, — засміявся чотовий Омелько.

— Ну, й Олекса! Універсальний лік винайшов! — засміявся й собі командир.

— Не я винайшов, друже командире, але були такі, які винайшли, Як був я в Німеччині на роботі, то там один наш хлопець задурився в якійсь дівчині. Вона спочатку дуже вже примилувалась до нього, доки не закрутила йому голови. А потім почала з другими забавляться. Теж полька була, ну — і така

Продовження на ст. 25.

"ПРОБУЮ ЗЛУЧИТИ ОБИДВА СВІТИ"

З Єжи Гарасимовичем на тему образу Кресів¹ в сучасній польській літературі, розмову веде
Пйотр Лучка.

П.Л. — Чи таки не думаєте, що те що дає силу притягаючу кресовій літературі, цей її хісторизм, етноцентризм, льокальність, описовість, тощо, є одночасно її найбільшим і неминучим обмеженням? При загальних напрямках сучасної літератури, яка прямує до всевітності при амбіціях літератури промовляти від імені людини заплутаної в крайні положення і, щоб шукати ідей, які порядкують людські переживання, /чи/ це все не спихає літературу такого роду на бічні і другорядні позиції /?/. В кругах бо такої літератури можна займатися ресантиментами чи історичними кризами, але це не створить геніяльних творів, ані нової літературної течії, чи нового способу світорозуміння. Письменство Ісаака Сінгера ще раз показує обмеження етноцентричної літератури, а Нобелівська премія ще міцніше підкреслює другорядність і периферійність літератури цього роду.

Є.Г. — Чи бачите наприклад цю проблему в Мілоша?² Його література також є кресова. Бачите, Мілош злучує і перетоплює у своїй літературі англосаксчину й литовщину, малу місцеву батьківщину на Литві і великі світові питання як і велику чужу цивілізацію. Це не є просте завдання взагалі. Я все був ворогом всілякої однорідности, ворогом писання на один взір, чи ворогом літературного всевітництва. Мені здається, що зараз такий нахил, що кожен є господарем на свій лад. І це хіба добре. Отож люди, які сьогодні живуть ще на рівні кам'яної доби, також можуть за якийсь час мати свого лавреата Нобелівської премії, але мусять перше дозріти, перше мусять триматися — як то кажуть — свого, бо з цього виникає їх власна особовість, хоча з початку місцева й периферійна. Отож коли б Мілош запарпався в Скелистих горах, чи коледжах, без рідної Литви, також не був би Мілошом. Ось ця його Литва є провінційна, трохи архаїчна і сільська. Але, лише завдяки сполученню цих двох світів — литовського, кресового і англосакського, західного — існує Мілош. Мені все ж

здається, що значіння польсько-українських питань стократно перевищує значіння польсько-литовських питань, якими займається Мілош в своїй літературі. У нас був Словацький в Україні, ціла "школа українська" в польській літературі романтизму, але це була школа початкуюча — скажімо — таких "панянок" літератури як Залевські, Гоцинські, які насолоджувалися місцевим пейзажем і місцевими людьми, але для них в дійсності — скажімо це щиро — це не був народ, це були лише хлопи, селяни, неначе живий музей під відкритим небом, як ви це назвали. Що було в тамтій літературі? Захоплення для українок, бо це переважно вродливі жінки, захоплення для хоробрости чоловіків, драми любовних гарячих переживань, чудові віршовані описи степу, і це все. Мені здається, що якийсь серйозний діалог літератур чи поетів з обидвох сторін властиво не відбувався. Були ж бо напади в бойовій майже зброї, з кіннотою, чи з закованим в залізо полком, або напади з пером в руці, як у нас Сенкевіч "Вогнем і мечем", чи з другого боку український історичний письменник Натан Рибак, який написав "Переяславську раду" заперечуючу повісті Сенкевича. Сенкевич наче б писав ліпше, писав скоріше і наче б то скоріше його читається. Навпаки, повість Рибак — страшенно розволочена і нічого з неї не виникає крім бажання заперечити чи пристрасти. Боронить він українців перед польськими панами і пише, що постійне завдання кривди українцям штовхнуло їх вкінці до зв'язків з царською Росією, що було припечатане угодою в Переяславі. Безсумнівно, це правда, що Польша не запевнювала їм всіх національних чи релігійних прав, що було це з нашого боку злочином, але Сандауер³ не пише, яка доля зустріла козаків, чи загально українців, після Переяслава під царською Росією. Не можу повірити, щоб професор університету не знав, що напр. Катерина II казала доценту зруйнувати Січ Запорозьку, а пізніше покінчити з українськими католиками в межах своєї імперії, що козаки після Переяслава частинно були закріпачені і втратили свої свободи. Без тих фактів, без всіх історичних фактів можемо мати лише чверть правди, чи півбрехні. Мене в школі навчено, і це образиво, про уманську різню, і про жорстокості. Це були історичні факти. Проте ніколи мені в школі не сказали про ту різню, яка наступила після Умані — різню українських селян, про криваву відплату на козаках,

¹ Креси — вживана в Польщі штучна назва для земель під владою Польщі, але чужих етнічно. В поточному розумінні термін відноситься до Східних Кресів, тобто до земель заселених українцями, білорусами і литовцями. Усі примітки перекладача.

² Чеслав Мілош — польський поет і письменник. Народжений і вихований на литовських Кресах. Проживає на еміграції в ЗСА. Лавреат Нобелівської премії в літературі в 1980 році.

// поправки оригінального тексту — додані перекладачем.

³ А. Сандауер — польський визначний літературний критик.

коли каральні експедиції на Україні ловили кожного бідолаху і вбивали на місці, або відтинали ту чи іншу частину тіла. Чому цього не сказати? Люди перестають колись бути учнями і виростають, починають самі читати і гребати в історії, і тоді відкривають брехні своїх учителів. Втрачають тоді довір'я до школи, до вчителя. Я постійно завертаю до тих справ, але це не є лише справа поляків і українців, але також і довоколішніх націй: литовців, румунунів, словаків, угорців, росіян, жидів, татар і німців, які жили на Східніх Кресах. Це величезна тьма людська, океан звичаїв, мов, культур і різноманітних рас.

П.Л. — Ви знаєте, що писана вами поезія є антиінтелектуальна. Дійсно, ця поезія відзначається антиінтелектуальністю. Проте, чи на вашу думку поетичні міркування над історією, над заплутаною долею сусідючих народів, шукання правди про минуле не вимагають, своїм правом, поезії противного роду, а саме поезії рефлексійної, інтелектуальної? Чи не натрапляєте на природні обмеження поезії антиінтелектуальної як знаряддя переоцінки поглядів на власну історію, традиції історичні, духовну спадщину, тощо?

Є.Г. — Мені здається, що поетичний образ є в силі висловити суттєво емоційно ідею і що це вистачає, щоб послужитися ним у діалозі з історією. Погляди на історію зрештою рідко бувають — звичайно крім від професіоналістів — буквальні до кінця і в читача з'являється певний набір образів-ключів, або певний набір чуттєвого пов'язання. Поезія антиінтелектуальна, тобто емоційна, є відповіддю на ті образи і зворушення цими ж самими засобами вислову. Але, все лишається ще справа літературної моди, обставин таких чи інших. Нарешті, література є явищем трохи товариським. Однак я не хочу діяти в цей спосіб. Я вважаю, що монополізування поезії, і загально літературного життя через одну течію, через одну літературну моду, одну групу зменшує багатство і різноманітність культури. У нас був час такого монополію, коли панував один літературний і естетичний канон. Раз перемагає один канон і якась літературна група має добрі умови розвитку, на тій кон'юнктурі хоче встановити для кожного власну норму. Потім відходить вона в забуття і замінює її нова група зі своїм каноном тероризуючи інших. Я не хотів би ніколи, щоб моя поезія була читана тільки тому, що надійшла кон'юнктура, мода, чи пора, щоб мене ставили іншим на взір. Стало маю групу читачів і хочу писати для них не дивлячись на моди і кон'юнктури. Мілош писав про мою поезію в антології виданій на Заході "Польські поети". Писав він там, що це є уява незурбанізована і протицивілізаційна, що такого роду уяви не зустрінеться вже ані у Франції, ані в ЗСА. Може, була в тім якась крихта легкої іронії, але все ж була це оцінка позитивна, що це є правда, автентична уява. Омелян Мазурик,

Г. Пецух. Сестри.

якому я посвятив декілька віршів, — бойко⁴, випускник Вищої школи мистецтв у Кракові, пробував робити ілюстрації до "Слова о полку Ігоревім", мав якісь клопоти, під кінець 60-тих р. поселився в Парижі, малює і робить міжнародну кар'єру, — прислав мені 15 років тому запрошення до себе. Мазурикові казав я, що він, українець, має найчистіше польське прізвище, бо Мазурик означає мазур. Блукали ми разом по горах, ішли з наплечниками, без пляну. Був він кремезний, як кожен верховинець, мав велику голову, з вінцем розпатланих кучерів, ходив незграбно, помалу, але зі спеціальною грацією, був як великий гірський медвідь. Як входили ми до його рідного села, люди від хати до хати подавали собі відомість: "Ого, Мелько, іде". Дуже його любили бойки, був їх правдивим приятелем. Кудинебудь увійшли ми в село, всюди мав прия-

⁴ Брижава коло Бірчи — село Мазуриків не є положене на бойківській території.

ЄЖИ ГАРАСИМОВИЧ

ЛЕМКІВСЬКА ЕЛЕГІЯ

Пусто в церкві тільки сонце їй місяць
тут хрестом лягли на кам'яну долівку
шляхом вірних муравлі ідуть у церкву
і ростуть в руках святим правдиві квіти.

Восени дах церкви на вітрах
залопотавши шуляком шугнув
тепер потоки сліз плывуть святим
як блискавка засвітить.

Чи як сніг їх вкриє
білим горностаєм
чи черемхи цвіт
обсипле.

Спить мов пугач білий лемківський святий
в дуплі ікони золотої
одинокий як і перст його
угору зведений.

телів. Він прислав мені запрошення а я не поїхав до Парижа. Я не міг би там писати. Елізійські поля, Тріумфальна арка — це нічого мені не говорить, це не діє на мою антицивілізаційну уяву. Я можу творити легше в кругах тої культури, яка тут існує. Міг би я творити лише в тій частині Європи, на Сході, в крузі уніятської культури. Міг би я писати в Румунії, Югославії, але не в Парижі. Ми, поляки, все здавалися, або лише на культуру західню, або лише на культуру східню, а все ж ми могли мати свою оригінальну культуру, ані західню, ані східню, тільки синтезу обидвох культур. Таку синтезу — але у сфері релігії — зробили, власно, злучили релігійну думку і культуру Заходу і Сходу. Це є неначе символічне з'єднання поділеної Європи. Багато можна б про це говорити. Проте є в нас письменники, які розуміють це значіння уніятів для цілої Європи.

П.Л. — Ваша поезія всмоктала найбільш фотогенічні мотиви Східніх Кресів, тобто козаччину і лемківщину. Головними, або єдиними персонажами з Кресів є у вас з української сторони козак і лемко. Козак і верховинець, це з одного боку символи вільних людей тамтих часів, але з другого боку вищі літературні взори, персонажі—"самограї" естетичні, "самограї" тематичні.

Є.Г. — Розумію: "самограї", тобто небезпека для поезії. Ну, зрозуміло. Ні, просто я приєднуюся до сотні в писанні про козаччину, це значить я не естетизую теми. Знаєте, у мене є сильні традиції військовости на протязі віків. І може тому є у мене це піклування хлопами, лемками, дбання про сучасність. Я все ж міг би надзвичайно висвітлити ці справи,

можна б написати цілу козацьку трилогію. Проте, це не має для мене аж незвичайного кольору, хоча Краків, де живу і пишу, є цілком назовні цієї справи. Тут це могло б бути особливо екзотичним. Я хочу правдивіших пропорцій в погляді минулого. Напр. деякі письменники жидівського походження нам стало докоряють, що поляки повинні їх стало за щось перепрошувати. Близько нас, нашої родини, були такі люди, які коли треба було, самі переховували жидів в часі німецької окупації. Ці врятовані жиди живуть цілий час в Польщі. Відколи окупант залишив наш край, перестали вони якби контактуватися з нами. Ну, знаєте, не робимо з цього будь-якої проблеми, це було просто звичайним для нас. Це було і на Україні й українське село, де скривалися, ділово їм помагало. Без цього ніхто не пережив би, відомо як гітлерівці там шаліли.

П.Л. — Переглядаючи матеріали до кресової теми, я натрапив в жидівській пресі на інформацію, що уніятський митрополит у Львові переховував в часі німецької окупації кількадесять жидів в підземеллях церкви св. Юра. Був там між іншими рабин Курт Левін з родиною і рабин Кагане з родиною — сьогодні головний рабин в Тель-Авіві, а перед роком 1939 головний рабин в польському війську в чині полковника. Митрополит був одиноким духовником в окупованій Європі, який виступив з письмовим протестом до Гітлера і Гімлера проти винищення жидів гітлерівцями. Пам'ять про того, який рятував жидів, є жива.

Є.Г. — Бачите, є тут щось, показування образу Кресів, правди про тамтих людей, бо ж в нас кривдяться одночасно... Ну, бачите, так на здорову голову, говорю тепер про нас, про поляків. Із тих бо 600 тисячах вояків в советських одностроях, які в Польщі /віддали життя/ ідучи на Захід, на Берлін, була маса українців. Ніхто якось цього не хоче пам'ятати. Це не доходить до нічиєї свідомости. Була в цьому хіба половина українців, бо це ж був південний український фронт Конєва. Напр. такий Скопенко який загинув під Сандомиром, знаєте, це ця справа профанації могил.⁵ Це жажливий приклад темноти, хто-небудь би це зробив. Ну, так не можна поступати. Це не має значіння, які це були люди, ось, багато лемків напр. діставало однострої та йшло в рядах советської армії.⁶ Багато лемків ішло в польській армії. Багато лемків має медалі за визволення напр. Вроцлава, Кракова, за це все. І ось раптом протиставляється їм — кого тим людям? Пізніше ті люди

⁵ — Полковник Скопенко — українець. Похований у Сандомирі. Відомий як захисник пам'яткового старого міста Сандомира перед руїною. Справі профанації його могили державний апарат надав великого розголосу, стосуючи її в пропаганді против "Солідарности".

⁶ — Лемки, як всі українці мали обов'язок підпорядкуватися мобілізації в ряди советської армії.

вертали в свої сторони і знаходили попіл замість хати. І вистачало, що роздягнувся з однострою, бо йшов у відставку, а тут раптом брали його за якогось чужого, за якогось бандита, чи я знаю за кого ще. Це є проблема. Мій батько був полоненим, ми є поляками від понад 200 років, але все ж ця кров у мені лишається і ця кров кипить в моїх жилах з приводу везсумнівної людської кривди. Здається мені — як це говоритись, є таке гарне слово — що наш народ не є спроможний на це чи інше, але не можемо дозволити собі на таке антагонізування, на такі антагонізми. Таке залюблення народу в самому собі є досить жадливе. Пам'ятаймо, що в кінці крім безприкладного спротиву і хоробрости, в тому часі була польська поліція гранатова на німецькій службі, що Сьвентокжиска Бригада перейшла на сторону німців, таки була польська дивізія СС "Богун". Чи будемо стосувати ті самі міри до оцінки себе самих і до оцінки інших, чи різні? Кожне зло треба засуджувати, чуже і своє. Трудно, нема пільгового розрахунку. Знаєте, але одночасно я маю таку предивну впевненість — чи якби це інакше назвати — якби впевненість, що від ягайлонських часів, яка б ця Польща не була — раз така, раз інша, чи є це Польща Пілсудського, чи Осубкі-Моравського — все Гарасимовичі при тій Польщі. Ну, може це звучить як занадто інтимний вислів, але так воно є. І це не дає мені забагато приятелів з обидвох сторін. Ви знаєте, моя позиція робиться мені двозначна, а це є позиція найщиріша і найправдивіша. А одночасно якби повторилося Берестечко — що звісно тут лише чистої видумки, чи літературним задумом — то хоча з жалем, але став би я по тій стороні по якій стали мої прадіди, значить по тій стороні. Я це говорю мов проти себе, проте є щось такого, що не дасться з себе викинути. Ви це розумієте? Клеймо кресовости, споконвічного прикордоння.

П.Л. — Коли ми є при цій темі, то що на вашу думку визначувало істину польсько-українських відносин політичних, культурних, релігійних, тощо в минулому?

Є.Г. — Просто ми виступали там на жаль як загарбники, так само як під Псковом, Новгородом, чи коротко навіть під Московою, чи Смоленськом. Відносини з Московою на тому полі безсумнівно завжди були більше зрівноважені. Українські армії ніколи не станули у Варшаві чи Кракові, це вже якась різниця. В православнім ж бо місті Києві єзуїти раптом будують костели і здобувають Схід — яким правом? Не можна цього оправдати тим, що там взагалі нічого не було, що це було пустище, якийсь перелог до засіву. Вже було в X сторіччі: були Рориковичі, була багата візантійська культура. Зі Східної Церкви, тобто коптійської перейшла до Єгипту, з Єгипту до Греції, пізніше з Греції до Києва. Це є якась розвиткова лінія. Не відомо, яка з тих Церков є старша: чи римська, чи коптійська. Перемога дісталась тому,

Любича Камеральна. Придорожний хрест.

хто був сильніший, безоглядніший. Походження Кресів не дасться проте пояснити до кінця без подання причин польської експансії на Схід на протязі декількох сторіч. Існують принаймні дві школи, загально, які оправдують потребу експансії польської в тамтому напрямі. Перша — від початків польської держави німці натискали на Польшу зі заходу, — слов'янські племена, які були аж над Лабою, заложили оселю Берлін, під тим напором подалися на Схід, — а це посування стало легшим після послаблення Руси і спустошення її татаро-монголами. Цат-Мацкевіч казав ще, що на Заході поляк є робітником, а на Сході паном і тому варто там зміцнюватися. Друга школа — через польські землі проходив кордон між цивілізацією латинською, а цивілізацією візантійською. Будучи приналежним до західної культури, треба взяти на себе завдання здобування Сходу для Риму, православ'я для Ватикану, Візантії для культури латинської. Це безсумнівно значило нищення цивілізації, яка там існувала, або принаймні її "Перетравлення", а також жертва оборонців тої цивілізації. Подібне до цього оправдання виносила Еспанія підкорюючи цивілізацію Ацтеків, чи англосакси в Північній Америці будуючи на цивілізації американських індіців, чи прусаки підкорюючи населення

Помор'я чи Східньої Прусії. Ті процеси всюди були подібні.

Ну так, цивілізація на згарищах. Згарища у Куєві, так можна б травестувати відомий повістевий заголовок.⁷ Для мене завжди є безглуздий, цей бастион цивілізації.⁸ Мені здається, що всі бастиони цивілізації є чудовою конструкцією з паперу, як у фільмах, де будується природної величини штучні міста, мури з картону, помальовані водяними фарбами. Це все є неправдиве. Жадоба вела прусаків на Литву, жадоба вела еспанців до Америки, жадоба, на жаль, вела наших гарних панів на Схід.

П.Л. — Доля вашої родини є пов'язана з відомим загальнішим процесом, який тривав на Східних Кресах від ХУ-ХУІ сторіччя а саме повільним поголовним денационалізуванням української національної верхівки тих часів: аристократії й боярства. На протязі декількох віків такі українські роди як Четвертинські, Заславські, Сапіги, Потоцькі, Збаразькі, Вишньовецькі, Тишкевичі, пропускаю менші роди, створили політичну еліту Польщі. У якійсь мірі цей сам процес відбувався теж в Росії, де русифікації піддавалися представники великих козацьких родів як напр. Розумовські, а багато із них визначило світову позицію російської культури як Микола Гоголь (Гоголь-Яновський — один з Гоголів очолював полк запорізьких козаків під Віднем), Петро Чайківський, Рєпин. Відомо, що Гоголь, чи Рєпин залишили по собі кореспонденцію, яка виразно свідчить, що творячи російську культуру не переставали ні на хвилину почуватися українцями (напр. кореспонденція Гоголя і Смірної). Так чи інакше, в такому масштабі процес денационалізації не відбувся більше ніде у Східній Європі. Приходить питання, чому так сталося на Україні і яка була причина цього?

Є.Г. — Ну, так, українські селяни в ХУІІІ і ХІХ сторіччях були образливо називані царськими чиновниками "хахлами".

П.Л. — Не лише через чиновників. Це також пригодилося колись Беліньському у рецензіях віршів Шевченка. Демократизм Беліньського мав свої національні обмеження.

Є.Г. — Ну, знаєте, це для мене дуже важка справа, тому що це гейби справа Вишньовецького, який є для мене якось особливо важний. Час від часу їзду до монастира в Свентокжиських горах, до гробу Єремія Вишньовецького; але скажіть, який був обсяг того українського національного зриву під головуванням Хмельницького, що мусіли Вишньовецького вивезти аж в Свентокжиські гори, щоб там його скрити, щоб йому кривда не сталася. Я би проте на

⁷ "Łuny w Bieszczadach" — "Згарища у Бескидах" широко популяризована в Польщі антиукраїнська повість про боротьбу з УПА.

⁸ поль. — przedmurze cywilizacji.

цю тему говорив якось простіше. Просто, крім одного Вишньовецького, який прийняв римо-католицький обряд (щоб дістати польську корону), властиво жоден з Остророгів /?/, чи інших представників тої церкви не прийняв проте католицької віри на Україні. Ну є ще справа Унії, до якої я належу, отримання Риму і Візантії, чи Греції, ну власне. Це дразливе питання. Можу лише сказати, що мені здається, іще це було забагато лиха як на одного, що Польща навпаки поговором мала дуже добру і міцну армію, мала союзників і російських царів і Туреччину і Татар. Отже Україна була ніби островом, внутрі якої діяли на додаток підривні сили. На жаль це було забагато на цю країну, яка тільки завдяки нечуваній відвазі і хоробрості боронилася в тих важких обставинах. До цього ще Туркам палили порти перепливаючи Чорне море на чайках, султанові перед очі показуючи чуда хоробрості. Як пізніше хоробрість і войовність цієї нації використовували напр. російські царі... Ну, найперше була в Україні чудова цивілізація, чудова культура. Знаєте, Україна, Київ аж під Новгород, чудові фрески візантійські, архітектура, малярство. Тож в тамтих часах по-руськом (тобто по-староукраїнськом) говорилося так як пізніше на дворах Європи по-французьки. А ті, кажучи по-царськи, так звані "хахли" це вже побічне питання. На татарських згарищах Бату Хана, згарищах міст і церков, ті люди, які врятували життя, втекли від ясиру, вийшли з криївок, з лісів, печер. Проте були це нащадки тих попалених і понижених володарів тої землі. Татари зрештою там не вікували, перейшли і вернулися. Тому я би в цьому занепаді України бачив справу подібну до нашої, до поділів Польщі. Таким був поділ на Україну Правобережну і Україну Лівобережну.

П.Л. — Річпосполита підписала ж поділовий договір з Росією після козацьких воєн, в Андрусеві. Брала участь в подіях України і від тамтих то часів існує цей поділ на Україну Лівобережну і Правобережну. Іронія польської долі полягає зате на цьому, що договірник з Польщею з Андрусева в сто років пізніше довершив першого поділу Польщі.

Є.Г. — Ну, на жаль, цей договір з Росією в Андрусеві, був звичайним окупаційним договором. Історія буває зрадлива. Я все у своїй скромній творчості стараюся звертати увагу на ті аспекти історії. На жаль є дуже важко, бо молодь цікавиться лише модою і "диско", а не своїм минулим. Але може не вся, не узагальнював би я цього. Бувало, що поляки і українці боролися спільно. Не говорю про ХХ сторіччя, але напр. проти татар і царів. Пригадую собі свою хату, розмови мого батька з ординансом по-українськом. В 1939 році цей ординанс приніс до хати з поля бою батька шапку з повигинаною національною емблемою. Пришов вночі в польськом однострою і в цьому ж однострою пішов в гори. Ординанс був гуцулом. Це також щось говорить, не

знаю як це назвати. Це не була звичайна слухняність, це не мало з тим нічого спільного. Це був хіба найменш здисциплінований батальйон в цілому польському війську. Проте коли їм хотілося, то вміли дуже добре воювати і може навіть під тим оглядом перевищували наших, хоча в цьому це не є легко. Було в цьому батальйоні якесь почуття спільності крові, яке — як думаю — спаювало тих людей. Це є дуже важливе. Хто в Польщі говорить про такі випадки помочі і співпраці? Ну, ніхто. А я таки буду писати. Буду оцінений, як той найгірший, але таки буду писати, бо на жаль до тої пори який не знайшовся в Польщі, який би на це відгукнувся. Я хочу діялогу — знаємо, про що йде?

П.Л. — В цьому є дійсно щось трохи незрозумілого, гейби два світи чужі хоч біля себе, а ви вперто пробуєте будувати між ними свій третій світ.

Спростування до споминів Олекси Галуцака "Про минуле в Лемківщині".

У 3-тому числі 1982 рік, сторінка 12 має бути; Федько Жубрей працював в Полонній, у родині *Демчурів*, а не *Демчуків*.

У числі 3-тому за 1983 рік ст. 6 має бути: *Степан Макух*, а не *Іван Макух*.

У 4-тому числі за 1983 рік ст. 8 має бути: учителька Лопушанська пішла разом з мною в *гості до о. Малярчика*, *пароха в Карликові*, а не до нашого *пароха*.

ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ. Продовження зі ст. 19

сама фіцігорна, як ця лувківська вчителька. А він перетравити того не міг — наче замотиличений ходив. Дотого ще й хлопці посміхались з нього, дотинали йому, що це кара на нього, бож там були і наші дівчата, а він чужинкою зацікавився. Жартували, що він уже з того не вийде. "Ще хіба на прочищення йому дати" — шепнув котрийсь. Ну й збиточники-хлопці домішали йому до зупи добру порцію рицинового олію.

— Ну і що ж, допомгло? Забув за ту дівчину? — сміялись хлопці, що прислухались до слів Островерха.

— Авжеж забув, бо інший клопіт мав, як з'їв зупу.

— Ну, але потім?

— І потім теж ані не подивився в той бік, куди вона йшла. Ще й дякував хлопцям, що так успішно вилікували його.

Довкруги понісся грімкий сміх. Та, мабуть, найдужче від усіх сміявся чотовий Омелько.

— Ну, й дивись, Олексо, яку помилку я зробив! Збройовиком назначив тебе, замість приділити до санітарної служби, — сміючись, сказав командир.

Продовження буде

Є.Г. — Не третій, я хочу неначе получити обидва світи, вже хоча через те, що так важко це просувається, що так важко наближаються вони до себе. Напр. в якомусь часі Станіслав Бараньчак накинувся на мене в "Тигодніку Повшехним". Автор з Познаня раптом пише про Східні Креси, про степи, козащину, заплутані культури, мови, обичаїх, народи, раси. Вже не йде про це, що він має іншу думку про мою поезію ніж я. Має право. Це може бути краще, або гірше написане, але автор мусить знати про що йдеться взагалі в тих Кресах, що там взагалі сталось, в чому є суть тамтого світу. Тим часом Креси є для ного незрозумілі, несучасні і дивовижні. Дивиться на них і бачить лише, що одні кіннотники нападають на інших, махають шаблями. Коли в цей спосіб хтось розуміє Креси, то просто нічого не розуміє.

Розмову провів Пйотр Лучка

У 4-тому числі за 1984 рік ст. 10 має бути: *я виїхав з Полонної 20-го лютого 1936 року, а не 1935*. На тій же сторінці: д-р Степан Ванчицький до кінця 1935-го ані разу не був Головою Філії Т-ва "Просвіта" в Сяноці, як пише помилково Петро Дембіцький в журналі "Лемківщина" ч. 2. рік 1980 сторінка 6. п.з. "Як пробудилось село"; що він в році 1931-му познайомився з Іваном Мицьом, Головою Просвіти в Полонній, і за його порадою поїхав до Сянока до Філії Т-ва "Просвіти" і там познайомився з Головою Філії — адвокатом Ванчицьким і організатором Петром Венгльовським, та за їх порадою в році 1932 засновано Т-во "Просвіта" в Куляшнім. В ті часи Головою Філії "Просвіти" був д-р Б. Блавацький, а не д-р Степан Ванчицький і Петро Дембіцький познайомився з д-ром Василем Блавацьким і Петром Венгльовським урядовцем Філії в ті часи. Також неправильно написано відносно Івана Мицьа, бо Іван Мицьо в ті часи членом "Просвіти" ще не був. Але це, що Іван Мицьо дав йому пораду до кого він мав звернутися в Сяноці в справі заснування "Просвіти" могло бути зовсім правильне, бо Іван Мицьо як симпатик "Просвіти" напевно скерував його на добру дорогу.

Я пишу ці речі, чи точніше спростуюю, в цілях історичної ПРАВДИ, а не в якихсь інших цілях.

О. Галуцак

ПОВІДОМЛЕННЯ

Бібліотека лемкознавства та УПА, яку комплектуємо при Українському Лемківському Музеї, збирає всякі видання і матеріали що відносяться до Лемківщини, або хоч частинно охоплюють лемківську тематику.

Збираємо також усяку різноманітну літературу, що відноситься до боротьби УПА.

Ввічливо просимо всі українські видавництва та організації і приватних людей дарувати відповідну літературу і присилати її на адресу Українського Лемківського Музею. Заздалегідь щиро дякуємо.

UKRAINIAN LEMKOS MUSEUM

P.O. Box 23

Camillus, N.Y. 13031

3 ЖИТТЯ ОРГАНІЗАЦІЇ

РІЧНІ ЗБОРИ I-ГО ВІДДІЛУ В НЬЮ-ЙОРКУ

Річні Загальні Збори I-го Відділу ООЛ в Нью-Йорку відбулися 17 березня 1985 року в приміщенні Українського Спортивного Клубу. Збори відкрив голова Відділу Василь Скомський, вітаючи членів і гостей. Зборами провадила Президія у складі: Мирон Мицьо — голова, Стефан Барна — секретар, почесний член — проф. Петро Гой.

Всі звітодавці у своїх звітах з діяльності представили широку активність Відділу за минулий рік. Особливу увагу було присвячено справі допомоги біженцям з Польщі. Тут найбільше праці у переведені зборки фондів на цю ціль вклали п-ство Миці, Гарайди і Скомські. Сума допомоги з нашого Відділу перейшла понад 2,500 доларів.

Нову Управу Відділу вибрано майже без змін, що можна вважати висловом признання уступаючій управі. Склад нової Управи: голова — Василь Скомський, заступник голови — Ярослав Копчак, секретар — Стефан Барна, касієр — Петро Гарайда, культурно-освітній — Микола Грицковян, допомогівий — Василь Щерба, організаційний — Микола Бабяк. Члени Управи: Іван Кадиляк, Теодор Павелчак і Марія Павелчак.

Контрольна Комісія: Богдан Гаргай, Іван Ділої і Стефан Кордуба.

Переобраний голова Відділу, Василь Скомський подякував членам за довір'я і закликав усіх до дальшої праці в допомозі нашому поневоленому Народові.

Новій Управі побажали успіхів: голова Ф.Д.Л. Мирон Мицьо і голова Фондації У.В.У. проф. Петро Гой. Відспіванням "Не пора, не пора", закрито Річні Збори.

С. Барна

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ 7-го ВІДДІЛУ В ДЖЕРЗІ СІТІ

7-ий Відділ Організації Оборони Лемківщини відбув свої Загальні Збори 16-го березня 1985 в Джерзі Сіті, Нью Джерзі. Збори відкрив Голова Відділу Іван Гресь. В своєму вступному слові, він привітав представника Головної Управи ООЛ Юліяна Котляра з дружиною та представників Відділів ООЛ з Пассайку та Ірвінгтоні. До Президії увійшли: Дмитро Вох — предсідник, Дмитро Тхір — секретар, почесні члени — Юліяна Котляр представник Головної Управи ООЛ, голова Відділу ООЛ в Ірвінгтоні Іван Сорока, та представник Відділу ООЛ з Пассайку Василь Гаргай. Голова Відділу Іван Гресь подав короткий звіт з проробленої праці Відділу та зложив подяку всім членам Управи та Відділу за їхню співпрацю у виконанні їхньої успішної праці. Наступним звітував секретар Відділу Дмитро Тхір, а відтак звітували скарбник Семен Чухта, організаційний Михайло Фарбанець та господарська реф. Параскевія Гоч. За Контрольну Комісію звітував Зенон Галькович.

Після звітів голова Президії попросив представників до привіту: від Відділу ООЛ в Ірвінгтоні вітав Збори голова І. Сорока, від Відділу ООЛ в Пассейку зложив привіт В. Гаргай, від Українського Народного Дому збори вітав голова Володимир Білик, а Зенон Галькович голова Відділу УККА в Джерзі Сіті зложив привіт від УККА та місцевої Федеральної Кредитової Кооперативи "Самопоміч". Він в імени

Дирекції вручив голові Відділу ООЛ чек на потреби Відділу. Від Відділу Товариства "Самопоміч" вітав Збори голова Ілля Шевчук, а від місцевого Відділу ООЧСУ привіт зложив Петро Палка. Після всіх привітів голова Президії подякував представникам Організації за їх щирий привіт та попросив представника Головної Управи ООЛ Ю. Котляра до слова.

Представник обширно навів ціль Організації Оборони Лемківщини, та її перспективи. Він сказав, що Лемківщина це частина України, що сьогодні над нею знущаються московини з одної сторони а шовіністична Польща з другої сторони. І тому від нас вимагається ще більше зусиль та взаємної співпраці в користь злуки всіх українських земель в одну нероздільну та від нікого незалежну Соборну Україну.

Присутні нагородили представника Головної Управи ООЛ Юліяна Котляра довгими оплесками. Відтак на пропозицію Номінаційної Комвісії, що її очолив М. Фарбанець наступні особи увійшли до новообраної Управи: Іван Гресь — голова; члени Управи: Дмитро Вох, Дмитро Тхір, Михайло Фарбанець, Анна Фарбанець, Параска Гоч, Катя Гира, Петро Ціцило, Іван Вішка, п. Тиличка, Д. Андрійчак, Петро Палка, П. Фуга, М. Білий, Й. Подубінський, п. Чухта, та С. Чухта. Контрольну Комісію очолив Зенон Галькович, члени Степан Гира та Петро Андрійчук.

Після вибору Управи, голова Президії подякував присутнім за таку чисельну участь у Загальних Зборах, які закінчено національним гимном "Ще не вмерла Україна". Після Зборів гості ще довго забавлялися при чаю та солідкім, що його приготували пані з Відділу ООЛ.

Д. Вох

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ 8-го ВІДДІЛУ В ЧІКАГО

Річні Загальні збори 8-го Відділу ООЛ в Чикаго відбулися 17 березня 1985 р. в Домі СУМ-А, при 2457 захід Чикаго вулиці. Загальні збори почалися з одногодинним спізнення м, в 12:00 год.

Голова відділу Михайло Скородинський відкрив Загальні Збори, привітав присутніх делегатів та гостей. Президію обрано на внесок Сефанії Біланич: Голова Президії — Петро Бухвак, заступник — Іван Біланич, секретар — Павло Білий.

Найважливішою точкою Річних Загальних зборів були звіти. Відділ організував різні прибуткові імпрези, та жертував на добрі цілі: допомога біженцям з Польщі в Австрії, допомога потребуєчими в Польщі, та інші.

Голова Відділу — М. Скородинський — затримувався детально над характером організованих імпрез, які увінчалися успіхами та признанням громадянства: свято Матері, спільне свячене, фестин і коляда.

Пригадав також присутнім моральний обов'язок допомагати Лемківщині, де зараз проходить певне відродження. 8-ий Відділ ООЛ за кілька років своєї діяльності уділив на потреби лемків велику суму допомоги. та підтримував духові і культурні вияви громадського життя лемків у Польщі.

Олена Лебедович звітувала за Контрольну Комісію і подала внесок на уділення абсолюторії, уступаючій Управі. Після обміну думками вибрано на голову Відділу Во-

Відійшли від нас...

**В ПЕРШУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ
СЛ.П. АНДРІЯ ПРЯТКИ**

Дня 21 травня 1984 року несподівано помер **сл.п. Андрій Прятка** в невияснених обставинах на 27-му році життя. Він народився на так званих відзисканих землях, і приїхав до Америки 4-ри літнім хлопчиком з родичами. Вони його вписали до української школи св. Юра в Нью-Йорку де він скінчив Академію і поступив до коледжу. Від наймолодших літ сл.п. А. Прятка віддано працював у

лодимира Тудея. До Управи 8-го Відділу ООЛ в Чикаго увійшли: Степан Тарбай — заступник голови, Петро Бухвак — секретар, Дмитро Біланич — скарбник, Сефанія Біланич — голова суспільної опіки, Оля Гартери — член суспільної опіки, Оля Поливка — голова організаційної референтури, Іван Оверко — член; члени управи — Павло Білий, Іван Кравець, Іван Біланич.

Контрольну Комісію очолив Михайло Скородинський; Володимир Біланич та Ліля Оверко — члени.

Спілці Української Молоді (СУМА), закінчив школу Українознавства при Осередку СУМА в Нью-Йорку, склав матуру та перейшов усі вимоги іспитів таборування і вишкільних таборів досягнувши I-ий ступінь виховника, а пізніше працював виховником на оселі СУМА в Еленвілл, Н.Й. Був членом ОНУ та вишкільником Юнацтва ОУН. Останні два роки бл.п. А. Прятка був учителем історії і географії в Школі Українознавства в Пассейку.

Похоронні відправи відбулися 24 і 25 травня 1984 р. Пахаиди відправили парох церкви св. Юра о. П. Пашак та о. Гавканюк. Прощальні слова біля домовини виголосили від проводу ОУН — подруга Слава Стецько, від КУ СУМА — д-р Аскольд Лозинський, від КУ ТУСМ — Ігор Зварич, Орест Кебало від Студії Мистецького Слова Лідії Крушельницької.

Покійний належав до багатьох українських установ і організацій, як відділ УККА в Нью-Йорку, був на студіях УВУ в Мюнхені, де здобув ступінь магістра. Часто помагав та служив порадою нашим людям в їхніх приватних справах.

Сл.п. Андрій був одружений з Наталкою Кручко, з якою жив тільки один рік, бо несподівана смерть перервала їхнє молоде життя.

Дружині Натальці, батькам, братам Богданові і Юрієві складаємо наші найглибші співчуття.

Батьки Покійного Параскевія і Стефан в першу болючу річницю складають 100.00 дол. на Ф.Д.Л.

П. Гарайда, (I-ий Відділ ООЛ Нью-Йорк)

Уступаючий голова висловив вдовolenня з відмодження управи та побажав нововибраному голові успіхів у праці. Обраний голова Відділу подякував за довір'я до його особи та обіцяв зробити старання піднести працю 8-го Відділу ООЛ в Чикаго та побільшити хор.

Крайова Управа ООЛ, та Редакція "Лемківщини" вітають нові Управи Відділів та бажають успіхів у їхній праці.

XXX-ий ЗАГАЛЬНИЙ КРАЙОВИЙ З'їзд

ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ

відбудеться

в днях 19-го і 20-го жовтня 1985 р.

в домі СУМ-А, 301 Palisade Avenue, в Йонкерсі, Н.Й.

Точніші інформації в справі з'їзду будуть подані своєчасно

Крайова Управа ООЛ

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ — КОЛЯДА 1984 Р.

1-ИЙ ВІДДІЛ, НЬЮ-ЙОРК, Н.Й.

100.00 дол.: Kobasniuk Travel, Inc.

По 20.00 дол.: Т. Барняк, С. Капустянський, Ст. і Е. Барна, Brody Meat Market, East Village Market, Іваницький, "Арка" (Ukrainian Gift Shop).

По 10.00 дол.: Ст. Сандович, М. Мицьо, М. Качмарик, В. Щерба.

По 5.00 дол.: Ст. Дунда, А. Щерба, К. Шуль, А. Малінек.

Збірщики: В. Щерба і Ст. Барна

25.00 дол.: П. і Л. Гой

20.00 дол.: Грицков'ян

15.00 дол.: Є. і П. Гарайда

По 10.00 дол.: В. Скомський, Н.Н., М. Повелчак, Ст. Кордуба

По 5.00 дол.: В. Баб'як, Я. Копчак, Т. Скомський, Т. Повелчак, А.

Повелчак, М. Баб'як, І. Солон, Г. Урбан, І. Кадиляк

Збірщик: Петро Гарайда

2-ИЙ ВІДДІЛ, ЙОНКЕРС, Н.Й.

По 20.00 дол.: С. Гованський, П. Русинко, М. Сидор, В. Козіцький, І. Пециляк, Ю. Ковальчик

По 10.00 дол.: М. Шашкевич, Л. Футала, О. Щур, А. Стахів, В. Щур, М. Лотоцький, І. Вієнцко, С. Шулган, В. Васічко, М. Барна, Г. Гусениця, Г. Мурин, В. Мельничук, А. Пехович, І. Ковальчик, М. Фута-ла, П. Вариха, М. Кульчицький, д-р О. Козіцький, Р. Глушко, В. Уздейчук

По 5.00 дол.: Т. Гошко, Т. Сахар, П. Нич, М. Макух, П. Канітула, П. Шафаровський, С. Тутко, С. Вариха, Дуда, С. Гіба, Я. Вариха, Т. Ропицький, А. Качак

3-ИЙ ВІДДІЛ, ПАССЕЙК, Н.ДЖ.

По 50.00 дол.: д-р Є. Грабарчук, д-р Б. Свистун, В. Познахівський, д-р М. Бих, інж. Б. Чайківський

45.00 дол.: д-р Б. Филиппак

35.00 дол.: М. і А. Дідух

По 30.00 дол.: С. Дулляк, С. Малиняк, Й. Детьків, В. Гаргай, І. Бліха, Т. Олещук, І. Хомко

По 25.00 дол.: крамниця "Січ", К. Ваньо, Я. Федун, В. Кузик, А. Наконечний, В. Шиш, Я. Петрик, В. Андрух, Ю. Котляр.

По 20.00 дол.: В. Солтис, І. Гресь, І. Карлицький, І. Іванків, М. Чабан, Т. Маршівський, І. Скала, П. Гресь, Д. Мацко, Й. Кібала, В. Зельонка, М. Кош, В. Хромій, Т. Стець, А. Косцьолек, С. Перун, Т. Корбак, С. Пелтишин, М. Вітек, С. Глют, Р. Галабурда, Т. Хомишак, І. Млинарик, О. Рошка, А.Г. Шадур, Б. Свєред, М. Лещинський, П. Войнов, В. Паниця, С. Халуца, І. Косцьолек, В. Васів, Куземчак, М. Падко, А. Барна, І. Буртик, С. Покора, С. Косцьолек, В. Журавський, С. Журавський, В. Журавський, В. Смоляк, С. Коваль, Ю. Кулік

По 15.00 дол.: М. Пелтишин, М. Карлицький, М. Тижбір, А. Тиньо, О.Шипак, Галушка, Крамарчук, Тантала.

По 10.00 дол.: О. Турчин, І. Панок, А. Ваньо, С. Задорожний, М. Тиньо, М. Н.Н., Р. Микитин, С. Матіяшин, І. Зельонка, Т. Ковальчик, К. Корінець, М. Брунда, А. Садлик, В. Янців, Ф. Калавур, Ф. Верстюк, П. Грицков'ян, С. Татаренко, В. Ткач, Б. Баран, І. Долошицький, М. Струк, А. Філевич, Г. Дзюбінська, Е. Котис, Д. Демчар, С. Шпид, В. Дзопко, В.М. Карляк, М. Домарадз, П. Леслер, В. Войнов, Д. Мазурик, Р. Шарій, А. Лапушняк, В. Гавраняк, С. Гавраняк, А. Ленів, П. Млинарик, П. Млинарик, М. Млинарик, С. Михалко, В. Чернянський, С. Стефурак, Р. Дідух, М. Філевич, А. Баран, П. Ярошак, В. Марущак, П. Жолондек, П. Турчин, Д. Поташник, В. Яциняк, П. Лучка, С. Ульчак, В. Котис, Й. Рось Е. Андрач, А. Феш, В. Петришин, М. Лазебний, М. Кулик, І. Котис, В. Косаревич, А. Пелтишин, І. Макух, А. Микич, З. Знак, С. Білик, М. Єдинак.

8.00 дол.: С. Пушак

По 5.00 дол.: І. Гойдич, В. Ковальчик, В. Петришин, Н. Федачинський, Ф. Мартин, М. Яциняк.

4-ИЙ ВІДДІЛ, ЕЛІЗАБЕТ, Н.ДЖ.

По 30.00 дол.: М. Кухта, Ст. Чомко.

По 25.00 дол.: В. Михалик, І. Полянський, М. Гинда, А. Моряк.

По 20.00 дол.: Ю. Полянська, М. Ватралик, В. Кухта, І. Кухта, Й. Копій, С. Гавриш, Ю. Пласконь, І. Васічко.

По 10.00 дол.: М. Камінський, Т. Юрчак, І. Іваник, Д. Колотило, М. Кухта, М. Камінський, І. Есток, М. Гойдич, А. Гнатишак, І. Урда, В. Завійський, А. Сміди, І. Лишик, М. Гиряк, Ст. Грицишин, В. Матлога, І. Варянка, С. Варянка, Г. Погода.

По 5.00 дол.: А. Кіндзерський, В. Дитиняк, В. Янів, І. Ра-чинський, І. Глушак, Ст. Матлаґа, І. Кушнір, М. Кухта, М. Васічко, Я. Турко, П. Гила, М. Хитра, П. Штабелюк, В. Федорів.

2.00 дол.: Ст. Гринда

5-ИЙ ВІДДІЛ, НЮАРК, Н.ДЖ.

100 дол.: д-р Л. і О. Кузьмак

По 50.00 дол.: Н. Кравчук, В. Васічко, Л. Пех.

30.00 дол.: Л. Шеґедін

По 25.00 дол.: І. Войтович, М. Вислоцька, І. Нищіт

По 20.00 дол.: І. Копина, М. Цюк, А. Гбур, І. Луків, Е. Грицай, Й. Сорока, І. Сорока, Д. Кулик, В. Паневнтк, В. Боярський, Я. Бодневич,

По 15.00 дол.: Ю. Гривна, М. Ільчишин, В. Цинайко, В. Бреніч.

По 10.00 дол.: І. Котляр, В. Закамарок, Т. Полянський, А. Шопа, Й. Лацко, І. Луків, А. Кравець, Ст. Гавішак, М. Гродецький, О. Бодневич, К. Ядличка, М. Кітвіс, Т. Попович, І. Вацлавський, М. Заверуха, С. Пайк

По 5.00 дол.: М. Шаркевич, В. Басняк, М. Пелеш

Збірщики: І. Полянський

7-ИЙ ВІДДІЛ, ДЖЕРЗІ СІТІ, Н.ДЖ.

30.00 дол.: А. Ліщинська

25.00 дол.: о. Р. Мірчук

По 20.00 дол.: З. і О. Галькович, П. Палка, І. Кашуба, Н. Верб'яна, А. Кирлан, І. Гресь, Р. Подобинський, Д. Гбур, С. Гира, С. Чухта, Ю. Колодій, І. Шупляк, Н.Н., Н. Криницький, Д. Тхір, В. Жуковець, І. Матейко, М. Пилипчак, В. і Х. Рапенів, П. Ціціла

По 15.00 дол.: В. Гусар, Галушак, П. Канішак, В. Кусій, М. Ого-новський

По 10.00 дол.: М. Шеремета, Г. Бура, І. Боднар, П. Квочка, Г. Квочка, Т. Феш, А. Кедринський, С. Шуган, К. Салюк, О. Сохан, Ю. Тамарський, М. Фарбанець, Р. Гадзевич, Е. Чекай, П. Гоч, А. Гуралевич, Е. Пірох, Решітнік, А. Фучак, А. Шуб'як, Ю. Дичко, В. Войко, П. Буґель, О. Глеп, Е. Аданчак, А. Козак, Д. Vox, П. Лукачин, П. Дуда, П. Костик, Т. Мисило, С. Дим'ячник, Ст. Гира, Т. Бобер, Л. Какасенко, М. Гбур, М. Білий, Н.Н., М. Романів, І. Вішка, А. Дикий, М. Мацяк, М. Білий, мол., П. Петичка, С. Сп'як, М. М. Андрейчук, М. Майор, Е. Котик, С. Островський, Т. Кахнич

По 6.00 дол.: Онишкевич

По 5.00 дол.: Д. Фучак, М. Парада, Л. Мосевич, Смотрович, С. Ма-лик, А. Хабики, І. Вандзіляк, Чергоняк, О. Дядинюк, А. Чус, П. Сухо-вельська, М. Гура, М. Пецюх, П. Кавочка, М. Порада, Д. Андрейчук, М. Віра, Р. Порада, А. Подобинський, І. Білий, В. Добровольський, Бо-бер, Н.Н., Е. Починок, М. Ковбаснюк

4.00 дол.: І. Чергоняк

3.00 дол.: А. Буцканич

2.00 дол.: М. Шізко

1.00 дол.: М. Петришин

8-ИЙ ВІДДІЛ, ЧІКАґО, ІЛЛ.

100.00 дол.: Каса "Самопоміч"

50.00 дол.: Банк "Певність"

По 25.00 дол.: "Музика і син", А. Турко

По 20.00 дол.: В. Біланіч, І. Біланіч

По 15.00 дол.: М. Krautz, J. Krautz, MidWest (Тельбак)

По 10.00 дол.: Dandy Market, М. Мушак, М. Скородинський, С. Тарбай, О. Гарбера, П. Білий, Ю. Білий, Т. Білий, М. Воробель

По 5.00 дол.: С. Пилипчак, Г. Чомко, І. Салацький, О. Галан, Н.Н., І. Петрушак, І. Фецуляк, Ст. Окрух, М. Ярка, М. Остап. Н.Н., О. Стефаняк, О. Коколюс, С. Шкірпан

По 2.50 дол.: А. Ріпецька, М. Дорожинська, Н.Н.

По 2.00 дол.: Н.Н., І. Жовнір, І. Жеребний, С. Сталений, О. Бур-дяк

По 1.00 дол.: В. Богданік, С. Лупица, Й. Коколюс

Збірщики: М. Скородинський, Г. Чомко
Ст. Тарбай, П. Білий, В. Біланіч

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "ЛЕМКІВЩИНИ" в 1983 р.

Список поданий після збіркових лист (не поазбучно). Прізвище курсивою, означає: *збірщик*.

КОННЕКТИКАТ: *Б. Романів* — 10,00, *І. Дмитерко* — 10,00

ЧІКАГО: *Н. Троян* — 10,00 *Ю. Куляс* — 25,00, *І. Туцький* — 20,00, *М. Гаргай* — 10,00, *А. Авмека* — 10,00, *Норт. Травел* — 10,00, *Р. Бабиц* — 10,00, *П. Семків* — 5,00, *М. Марчук* — 5,00, *П. Хома* — 5,00, *Марія* — 5,00, *М. Голян* — 5,00, *Р. Мицик* — 5,00, *Ю. Коваль* — 5,00. *Т. Чурма* — 10,00.

НЬЮ-ЙОРК, Н.Й.: *П. Дембіцький* — 20,00, *С. Адамчук* — 5,00, *А. Бук* — 5,00, *І. Чарторинський* — 20,00, *О. і Б. Гайдук* — 10,00, *М.О. Кудрик* — 10,00, *Д.Н. Гайдукевич* — 10,00, *О.П. Мечник* — 10,00, *Куницький* — 11,00, *Т. Мечник* — 5,00. *В. Гулькевич* — 5,00, *М. Валкович* — 5,00, *О. Захарків* — 5,00, *С. Шерафін* — 5,00, *В. Будзак* — 2,00, *І. Таравус* — 2,00, *Б. Борис* — 2,00, *П. Бездух* — 2,00, *С. Королишин* — 2,00, *І. Куций* — 2,00, *Є. Гутович* — 17,00, *М. Лоза* — 5,00, *І. Лучканич* — 5,00, *І. Лико* — 5,00, *С. Сипняк* — 5,00, *Н. Мазурчак* — 5,00, *І. Мазурик* — по 5,00 зложили: *І. Мазурик*, *В. Фешор*, *Г. Динька*, *В. Мельничук*, *Г. Гучко*, *П. Луцишин*, *І. Куньцо*, *М. Вовк*, *І. Риж*, *Н.Н.*, *Є. Гусак*, *М. Якім*, *П. Майкович*, *С. Грицик*, по 3,00: *П. Башуцький*, *М. Шевчук*, *І. Попівчак*, *П. Ткач*, по 2,00: *Р. Даниляк*, *І. Волошин*, *М. Руцак*, *С. Пекаляк*, *М. Гиджак*, *О. Недошитко*, *О. Грицик*, *Т. Валюс*, *Я. Трад*, *С. Луцак*, *О. Хмара* і *М. Бабельські* — 1,00, *І. Ротко* — по 5,00: *І. Ротко*, *О. Поповський*, *Р. Мацюк*, *І. Куфель*, *М. Грещак* — 3,00. по 2,00 — *І. Грицков'ян*, *М. Савків*, *В. Грицков'ян*, по 1,00: *А. Грицков'ян*, *М. Нагумник*, *С. Масляк*, *В. Стрілька*,

НЬЮ ДЖЕРЗИ: *Т. Хомишак* — 10,00, *д-р Р. Граб* — 25,00, *І. Купина* — 10,00, *М. Медюх* — 25,00, *М. Пилипчак* — 10,00, *А. Пужик* — 15,00, по 10,00: *Канюк В.*, *В. Бойко*, *М. Захарко*, по 5,00: *Б. Ландвіт*, *І. Кепша*, *А. Фециназ*, *Ю. Крайник*, *Б. Гнідь*, *І. Піхамя*, *Г. Хорват*, *В. Добош* — 3,00, *А. Барна* — 10,00, *П. Ціціла* — 15,00, по 5,00: *В. Івашук*, *о. В. Івашук*, *В. Фесьо*, *М. Сірий*, *М. Лукас*, *І. Гумен*, *А. Шродин*, *В. Шклярські*, *З. Сірко*, *М. Вінтонів*, *І. Свищук*, *М. Дилетчук*, *Т. Дубай* — 3,00, *С. Домарецький* — 2,00, *В. Петрінчик* — 2,00, *М. Ковальчин*, *Філядельфія* — 25,00,

ОГАЙО: *П. Дмитрик* — 10,00, по 5,00: *Б. Рашецький*, *В. Швед*, *М. Охрін*, *М. Теслюк*, *П. Голик*, *Р. Швець*, *Я. Цьоган*, *Д. Спрус*, *В. Жук*, *П. Байко*. *П. Пенгрин* — 10,00, по 5,00: *В. Мацяк*, *М. Пенгрин*, *П. Кобеляк*, *І. Галан*, *Ю. Лисий*, *М. Филипів*, *І. Гаврилів*, *М. Митрюк*, *Н. Шкурко*, *В. Шмагло*, *Р. Довганюк*, *А. Вільшанський* — 20,00, *Т. Хоб.....* — 20,00, по 10,00: *М. Кастранич*, *Б. Футей*, *А. Сохан*, *М. Німець*, *Р. Палажій*, *Ю. Сало*, *І. Соколовські*, *С. Хома*, *С. Гурко*, *П. Ройцьо*,

М. Слота, *М. Петрина*, *Я. Бабяк*, *М. Добрянський*, по 5,00: *Ю. Кульчицький*, *О. Теркаля*, *В. Корнецький*, *В. Скобайло*, *Н.Н.*, *І. Полянський*, *Б. Когут*, *М. Горбань*, *В. Жовтак*, *Ю. Синдба*, *І. Оліяр*, *Н.Н.*, *М. Трибюк*, *В. Богуслав....*, *К. Чабан*, *М. Гейнич*, *А. Черень*, *І. Кроснянський*, *С.М. Балей*, *Н. Василина*, *А. Воронич*. *В. Мадзелян* — 12,00, *М. Михальчак* — *Міч.* — 20,00, *І. Шийка* — 5,00, *І. Пужик*, *Індіяна* — 10,00, *Д. Пужик* — 10,00. *Григорій Вавелко*, *Міннесота*; по 5,00: *Г. Вавелко*, *А. Гноєвий*, *В. Сас*, *Ю. Никидурок*, *Я. Кугварський*, *В. Лісович*, *Д. Мандибур*, по 2,00: *П. Вітрик*, *П. Пимко*, *В. Моцьо*, *С. Тринька*, *С. Дажимта*.

КАНАДА: *М. Бердий*: 10,00, *С. Яцик* — 10,00, *М. Романюк* — 5,00, *А. Зварич* — 4,00 *М. Чіх* — 4,00, *А. Чабан* — 10,00, *В. Чурма* — 10,00, *Й. Дячшин* — 15,00, *І. О. Іванусів* — 51,00, *П. Гойда*, *Гамільтон*, по 10,00: *П. Гойда*, *І. Лазар*, *М. Ксеніч*, *А. Баюс*, *І. Гаркон*, *І. Дубок*, по 5,00: *В. Грицко*, *І. Забєга*, *Ю. Яців*, 2-ий Відділ ОЛК — 100,00. *Т. Колос*: Комюніти Трост Ко. — 50,00, Кредитівка Св. о. Николая — 25,00, *Р. Чолкан Ко.* — 25,00, Кредитівка "Будучність" — 20,00, по 10,00: *І. Трічук*, *Т. Колос*, *АРКА Квін*, *П. Лопата* — 10,00, *М. Шебець* — 5,00, *Є. Цибульський* — 5,00, *С. Кузь* — 3,00, *Є. Логоза* — 3,00, *А. Кобеляк* — 3,00, по 2,00: *Я. Андрійович*, *М. Кулик*, *М. Зінко*, *Д. Москаль* — 1,00. *С. Морох*: — 10,00, *І. Морох* — 10,00, *В. Чиж* — 5,00, *Д. Морох* — 5,00, *Г. Морох* — 5,00, *А. Пінчак*, по 2,00: *А. Пінчак*, *С. Пінчак*, *В. Пінчак*, *І. Пінчак*, *О. Пінчак*, *Я. Пінчак*, *М. Пінчак*, *Т. Пінчак*, *Андрійко Пінчак*, *Матвійко Хоптяний*, *В. Потічний* — 10,00, *М. Устіяновський* — 20,00.

АВСТРАЛІЯ: *Т. Федак* — 25,00, *М. Юренко*; по 5,00: *І. Гусяниця*, *К. Гушов*, *Ю. Дністрянський*, *Т. Карнецький*, по 2,00: *М. Юренко*, *І. Чуй*, *В. Попадюк*. *Ю. Сенкович*: Сестрицтво Пок. — 20,00, *Д. і Ю. Сенкович* — 10,00, *Л. Денисенко* — 5,00, *М. Мик* — 4,00, *Н. Сенчак* — 3,00, *М. Мирилович* — 3,00, по 2,00: *В. Вітів*, *Андрушків*, *О. Савчинська*, *Поташник*, *Д. Коваль*, *Горчиця*, *Іванчук*, *Берегова*, *А. Сомар*, *Ю. Стефанюк*, *Т. Гулак*, *Д. Гарасимів*, *С. Гаран*, *С. Медвідь*, *С. Семків*, *Ф. Гривка*, *Ю. Менцінський*, *Є. Бурковська*, *К. Ільків*, *Г. Лисовець*, *А. Маркевич*, *В. Гулик*, *Я. Береговий*, *І. Ставицький*, *Р. Менцінський*, *Іванчук*, *Марушечко*, *І. Кобрин*, *Полохач* — 1,00.

АНГЛІЯ: *Г. Ярош* — 2,0 (анг. фунти), *В. Гаргай* — 2,0, *П. Гарбуз* — 2,0, *Т. Борщ* — 3,0, по 1,0 ф.: *С. Вертило*, *П. Пухир*, *В. Іванчик*, *В. Малик*, *М. Войціховський*, *М. Коцан* — 25,0 ф.

ВІДДІЛ — ПАРМА, ОГАЙО

По 10,00 дол.: *П. Дмитрик*, *М. Данило*, *А. Вільшанський*

По 5,00 дол.: *Д. Мігеліч*, *І. Іваницький*, *О. Кріспатий*, *Б. Тарнавський*, *О. Кузняк*

3,00 дол.: *І. Пришляк*

2,00 дол.: *П. Киналь*

Збірщики: *П. Дмитрик*
А. Вільшанський

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

По 25,00 дол.: *П. Дябога*, о. д-р *І. Біланіч*

По 10,00 дол.: *М. Грицков'ян*, *Н.Н.*, *І. і Г. Яворський*, *С. Новаківський*, *В. Патриляк*

Збірщик: *П. Дябога*

ВІДДІЛ СИРАКУЗИ, Н.Й.

По 20,00 дол.: *В. Майкович*, *В. Дешитришин*

По 10,00 дол.: *І. Тиндус*, *В. Ревюк*, *С. Миколаєвич*, д-р *І. Гвозда*, *Т. Валюс*, *М. Дупляк*, *П. Майкович*.

КУ ООЛ складає щирю подяку всім жертводавцям за їхні пожертви, а також збірщикам за переведення збірок коляди на їхніх теренах.

Return to "Lemkivschyna" P.O. Box 651 Cooper Station,
New York, N.Y. 10276

NON-PROFIT ORG.
U.S. POSTAGE
PAID
CLIFTON, N.J.
PERMIT. No. 121

НАШІ ВИДАННЯ

ДЕРЕВ'ЯНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ ..	40.00 дол.
АННАЛИ ч. 1	10.00 дол.
<i>(матеріяли про Лемківщину)</i>	
АННАЛИ ч. 2	10.00 дол.
<i>(матеріяли про Лемківщину)</i>	
АННАЛИ ч. 3.	15.00 дол.
АННАЛИ ч. 4	15.00 дол.
ЛЕМКІВСЬКІ ПІСНІ	5.00 дол.
<i>(співаник з нотами)</i>	
ТВОРИ — Богдана Ігоря Антонича	10.00 дол.
<i>(на вичерпанню)</i>	
Журнал "ЛЕМКІВЩИНА" — річна передплата	8.00 дол.
"ЗА СЯН" — Іван Филипчак !	5.00 дол.
СВЯТА РІДНА ЗЕМЛЯ — Юліян Бескід	5.00 дол.

Замовляти на адресу:

THE LEMKO RESEARCH FOUNDATION INC.
P. O. Box 651 Cooper Station New York, N.Y. 10276

Published by
THE LEMKO RESEARCH FOUNDATION, Inc.; Box 651 Cooper Station
New York, N.Y. 10276

